

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Taxation Authority

ОМЈА Билтен

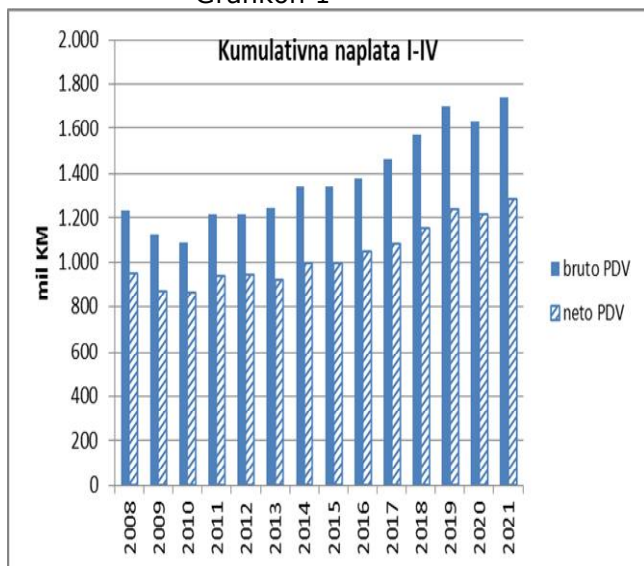
Broj
Број
Number **191/192**

maj/juni 2021 – svibanj/lipanj 2021 – мај/јуни 2021 – Мај/June 2021

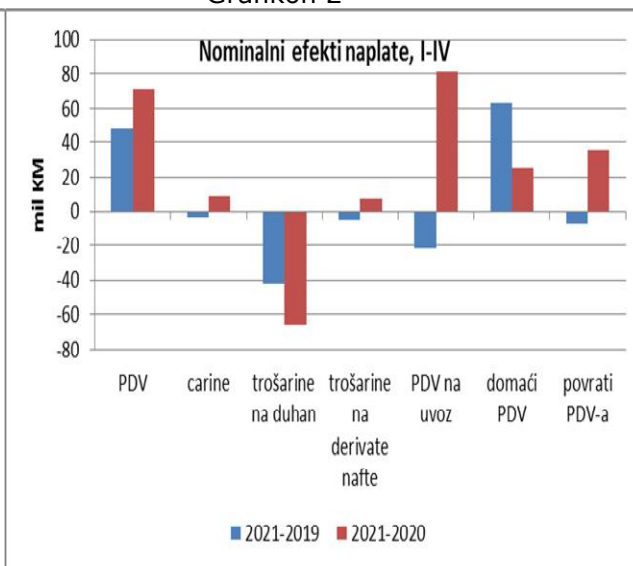
U fokusu...

Prema preliminarnom izvještaju o gotovinskom toku naplata neto neizravnih poreza u travnju 2021. bila je veća za 104,4 mil KM, odnosno za čak 24,9% u odnosu na isti mjesec 2020., dok je na razini razdoblja siječanj-travanj 2021. ostvaren suficit od 34,9 mil KM, što predstavlja rast od 1,8% u odnosu na prva četiri mjeseca 2020. Ipak, da bi se zaključilo da li je naplata neizravnih poreza na putu oporavka potrebno ju je usporediti sa naplatom u 2019. godini, prije pojave pandemije, što je, ujedno, bila i rekordna od osnutka UNO. U usporedbi sa travnjem 2019. naplata neizravnih poreza u travnju 2021. bila je za 2,8% manja, dok je u usporedbi sa prva četiri mjeseca rekordne 2019. kumulativna naplata bila manja za 1%. Nominalna naplata bruto i neto PDV-a ostvarena za četiri mjeseca 2021. u odnosu na nominalnu naplatu u prethodnim godinama u istom razdoblju predstavlja rekordnu naplatu od uvođenja PDV-a (Grafikon 1). Dekompozicija nominalne bruto naplate pokazuje da je u usporedbi sa 2019. domaći PDV-e i niže isplate povrata PDV-a faktori rasta neto PDV-a, dok je naplata PDV-a na uvoz (kao i naplata prihoda od carina) manja nego u 2019. (Grafikon 2).

Grafikon 1

Grafikon 2

I pored rasta u 2021. naplata trošarina na derivate nafte i dalje je ispod rekordne 2019. godine. Izgleda paradoksalno da su gubici prihoda od trošarina na duhanske prerađevine veći u odnosu na 2020, nego u odnosu na 2019. Međutim, prilikom analiziranja naplate trošarina na duhanske prerađevine treba imati u vidu visoku statističku osnovicu za usporedbu u prva četiri mjeseca 2020. (vid. Bilten 189/190), koja je, čak i u vrijeme pojave pandemije, bila viša od osnovice iz istog razdoblja 2019.

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:

Projekcije prihoda od neizravnih poreza za razdoblje 2021-2024	2
--	---

tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT suradnik
lektor : Darija Komlenović, prof. anglistike

PROJEKCIJE PRIHODA OD NEIZRAVNIH POREZA ZA RAZDOBLJE 2021-2024**Sažetak**

Pandemija novog virusa uzrokovala je zdravstvene i ekonomske šokove širom svijeta

Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, do 4. travnja 2021. godine je 130,5 milijuna ljudi u svijetu evidentirano sa zarazom novim virusom korona, sa 2,8 milijuna smrtnih ishoda. U Europi je do istog datuma zaraženo 45,9 mil ljudi. Kriza prouzročena pandemijom koronavirusa je dosta drugačija od prethodnih kriza sa kojima su se ekonomije susretale. Kao u slučaju ratova ili političkih kriza postoji ogromna neizvjesnost u pogledu trajanja i intenziteta šoka uzrokovanog pandemijom. Pored toga, ekonomska politika ima dosta drugačiju ulogu u trenutnim uvjetima nego u prethodnim krizama. U „normalnim“ krizama se ekonomskim politikama nastoji u što bržem roku stimulirati agregatna tražnja. U sadašnjem slučaju je kriza u mnogome uzrokovana prijeko potrebnim mjerama zaštite. Veliki broj zemalja je sproveo mjere kako bi se zaustavilo širenje virusa u vidu zatvaranja granica, zatvaranja škola i vrtića, karantene, izolacije, ograničavanja putovanja, mjera socijalnog distanciranja i dr. Sa druge strane, vlade također preduzimaju mjere očuvanja ekonomije, kao što su porezne olakšice, mjere očuvanja radnih mjesta i dr. Ogromna neizvjesnost u ekonomiji zbog pandemije dovela je do odlaganja investicija u gospodarstvu. Sa druge strane došlo je do smanjenja privatne potrošnje zbog mjera zaštite od širenja virusa, te zbog gubitka radnih mjesta ili rasta štednje usljed predostrožnosti zbog povećane mogućnosti takvog ishoda.

Pandemije koronavirusa dovela je do pada globalne ekonomije i ekonomije EU u 2020. godini. Procijenjena stopa realnog pada BiH ekonomije u 2020. godini iznosi 4,1% (DEP, ožujak 2021).

Pandemija koronavirusa dovela je do pada globalne ekonomije u 2020. godini. U posljednim projekcijama EK (zimske projekcije iz 2021) predviđala se realna stopa rasta BDP-a u EU i Eurozoni u 2020. godini od -6,3% i -6,8%, respektivno. U istom dokumentu je također procijenjena negativna realna stopa rasta svjetske ekonomije (isključujući EU) u iznosu od -3,4%. Posljednje projekcije MMF-a koje datiraju iz travnja 2021. godine također predviđaju negativnu stopu rasta svjetske ekonomije u 2020. godini, i to u iznosu od -3,3%. Što se tiče njihovih prognoza za Eurozonu, projekcija realnog rasta BDP-a za 2020. iznosila je -6,6%. Prema projekcijama Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP) iz ožujka 2021. godine, u Bosni i Hercegovini je BDP u 2020. godini pao za 4,1%, u realnom smislu. Posljedični pad prihoda od neizravnih poreza u BiH iznosio je čak 9,3% u odnosu na prihode iz prethodne godine.

DEP procjenjuje realni rast BDP u Bosni i Hercegovini od 2,3% u 2021. u odnosu na prethodnu godinu

Direkcija za ekonomsko planiranje BiH procjenjuje da će neizvjesnost uzrokovana pogoršanjem epidemiološke situacije prolongirati očekivani proces ekonomske stabilizacije i oporavka u drugu polovicu 2021. godine. U DEP-ovom dokumentu iz ožujka 2021. godine se navodi da je stabilizacija uvjetovana efikasnijim djelovanjem u borbi protiv pandemije koronavirusa, materijalizacijom pretpostavki ekonomskih kretanja u okruženju i učinkovitijim djelovanjem nadležnih institucija u procesu kreiranja i implementacije ekonomskih politika u Bosni i Hercegovini, te da se, imajući u vidu sve navedene okolnosti i efekat niske osnovice iz

prethodne godine, u Bosni i Hercegovini na koncu 2021. godine može očekivati realni rast BDP od 2,3% u odnosu na prethodnu godinu.

Na razini prvog kvartala 2021 ostvaren je pad naplate neizravnih poreza od 4,5%

U prvom kvartalu 2021. je ostvaren pad naplate neizravnih poreza od 4,5%. Imajući u vidu da je neto naplata neizravnih poreza u ožujku dostigla naplatu iz ožujka 2020., kao i visoke stope rasta uvoza i izvoza, može se zaključiti da se ekonomija i potrošnja u BiH polako oporavljaju. Na to ukazuje i sve manji deficit po vrstama prihoda u odnosu na naplatu u 2020. Gubici prihoda za tri mjeseca su minimalni: PDV-a -9,7 mil KM, carina -2,1 mil KM i putarine -4,3 mil KM. Zabrinjava naplata trošarina, koja je za 61,1 mil KM manja nego u prvom kvartalu 2020. Pri tome, za razliku od ostalih vrsta prihoda, koje su pod snažnim utjecajem makroekonomskih faktora - kretanja ekonomije, uvoza, izvoza, potrošnje, kretanje naplate trošarina na duhanske prerađevine je velikim dijelom pod utjecajem eksternih faktora, poput poslovnih politika duhanskih kompanija (npr. cjenovna politika), pandemije i uvedenih ograničenja pri unosu u EU.

OMA procjenjuje stopu rasta prihoda od neizravnih poreza u 2021. godini u iznosu od 2,1%, te stabilne stope rasta u narednom razdoblju

Prilikom izrade projekcija prihoda za 2021. godinu ne može se osloniti na sezonsku shemu naplate prihoda, s obzirom da je ona izašla iz svih ranijih okvira zbog efekata koronavirusa u prethodnoj i tekućoj godini. Prema projekcijama DEP-a, oporavak ekonomije se očekuje u drugoj polovici godine, i to pod uvjetima ostvarenja pretpostavki u pogledu materijalizacije ekonomskih kretanja u okruženju i implementacije mjera u zemlji. Imajući u vidu sve navedene specifičnosti projektirana stopa rasta prihoda od neizravnih poreza za 2021. godinu iznosi 2,1%. Projektirane stope rasta prihoda od neizravnih poreza za 2022., 2023., i 2024. godinu iznose 3,4%, 3,5% i 4,4%, respektivno.

Postoje visoki rizici za ostvarenje projekcija prihoda od neizravnih poreza

Imajući u vidu ogromne nepoznanice u trenutku izrade projekcija o jačini i trajanju šoka uzrokovanog pandemijom virusa korona ističemo da postoje značajni rizici za ostvarenje projekcija prihoda od neizravnih poreza, pri čemu preovladavaju rizici lošijeg ishoda. Ostvarenje projektirane razine prihoda od neizravnih poreza podložno je svim rizicima za ostvarenje projektiranih makroekonomskih pokazatelja (DEP) kao i rizicima koji se odnose na samu naplatu prihoda od neizravnih poreza i borbu protiv sive ekonomije.

Programski scenario (Poglavlje II) daje okvirnu procjenu efekata izmjena Zakona o trošarinama (usvojenih od UO UNO) na naplatu neizravnih poreza

Za razliku od osnovnog scenarija projekcija prihoda od neizravnih poreza koje se zasnivaju na pretpostavci da neće biti izmjena u politikama u oblasti neizravnog oporezivanja, programski scenario projekcija zasniva se na pretpostavci da će doći do izmjene trošarinske politike u pogledu propisanih rokova plaćanja trošarina na duhan. U zakonskoj proceduri je promjena režima naplate trošarina na uvozne duhanske prerađevine koja podrazumijeva naplatu pri uvozu duhanskih prerađevina umjesto u momentu preuzimanja trošarinskih markica. Prema projekcijama OMA iz programskog scenarija (Poglavlje II), prelazak sa starog na novi režim naplate prouzročivao bi velike jednokratne gubitke prihoda od trošarina.

I OSNOVNI SCENARIO PROJEKCIJA NEIZRAVNIH POREZA

1. Osnove i pretpostavke projekcija prihoda od neizravnih poreza iz osnovnog scenarija

Projekcije neizravnih poreza temelje se na projekcijama makroekonomskih pokazatelja DEP-a iz ožujka 2021. godine, a uzimaju u obzir trendove naplate neizravnih poreza, te tekuće vladine politike u oblasti neizravnog oporezivanja (osnovni ili *baseline* scenario).

1.1. Projekcije makroekonomskih pokazatelja, DEP, ožujak 2021

U Tabeli 1. predstavljene su posljednje projekcije Direkcije za ekonomsko planiranje BiH (DEP, ožujak 2021) nominalnog i realnog rasta BDP-a za razdoblje 2020-2024. Pošto u vrijeme izrade DEP-ovih projekcija iz ožujka 2021. nisu objavljeni zvanični podaci Agencije za statistiku BiH za 2020. godinu za bruto društveni proizvod Bosne i Hercegovine, DEP je prognozirao BDP za 2020 (projektirana stopa rasta BDP-a iznosi -4,1%, u realnom smislu).

Tabela 1. Projekcija rasta BDP-a, DEP, ožujak 2021

Projektirana stopa rasta BDP-a	zvanični podaci	projekcije				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Nominalni rast	4,8	-3,7	3,1	4,7	4,5	5,5
Realni rast	2,9	-4,1	2,3	3,1	3,3	3,6

Izvor: DEP, ožujak 2021

1.1.1. Projekcije za 2021. godinu

DEP procjenjuje da će neizvjesnost uzrokovana pogoršanjem epidemiološke situacije prolongirati očekivani proces ekonomske stabilizacije i oporavka u drugu polovicu 2021. godine. U tekstu njihovih projekcija se navodi da je stabilizacija uvjetovana efikasnijim djelovanjem u borbi protiv pandemije koronavirusa, materijalizacijom pretpostavki ekonomskih kretanja u okruženju i efikasnijem djelovanjem nadležnih institucija u procesu kreiranja i implementacije ekonomskih politika u Bosni i Hercegovini, te da se, imajući u vidu sve navedene okolnosti i efekat niske osnovice iz prethodne godine, **u Bosni i Hercegovini na koncu 2021. godine može očekivati realni rast BDP od 2,3% u odnosu na prethodnu godinu.** Prema istim projekcijama se očekuje da bi, usljed poboljšanja gospodarske aktivnosti u glavnim trgovinskim partnerima i jačanju izvozne tražnje, Bosna i Hercegovina na koncu 2021. godine mogla ostvariti realni rast ukupnog izvoza od 4,7%, dok očekivani realni rast uvoza u 2021. godini iznosi 3%. Pod pretpostavkom stabilizacije proizvodnje i postupnog oporavka zaposlenosti, te povećanja priljeva doznaka građana iz inozemstva, realni rast privatne potrošnje bi trebao iznositi oko 2%. Također se navodi da bi nastavak podrške zdravstvu i gospodarstvu u borbi sa pandemijom mogao dovesti do povećanja javne potrošnje od minimalno 1,3% u 2021.

1.1.2. Projekcije za razdoblje 2022-2024

Ključno uporište za DEP-ove projekcije ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini u razdoblju 2022-2024 predstavljaju predviđena kretanja gospodarske aktivnosti u eksternom okruženju (DEP se poziva na projekcije referentnih međunarodnih institucija), kao i doprinos internih dinamika u kreiranju ekonomskog rasta. U DEP-ovom dokumentu iz ožujka 2021. se navodi da, osim preduvjeta poboljšanja u vanjskom okruženju, jako bitan uvjet za oporavak ekonomskog rasta u zemlji tijekom srednjoročnog razdoblja predstavlja i institucionalni kapacitet zemlje u sprovođenju strukturalnih reformi. Pod pretpostavkom materijalizacije navedenih okolnosti, prema

projekcijama DEP-a u razdoblju 2022-2024 u Bosni i Hercegovini se očekuje nešto snažniji ekonomski oporavak sa prosječnom stopom realnog ekonomskog rasta od preko 3% na godišnjoj razini (Tabela 1).

1.2. Tekuće politike u oblasti neizravnog oporezivanja

Obveze i sustav plaćanja PDV-a reguliraju se Zakonom o porezu na dodanu vrijednost ("Službeni glasnik BiH", br. 9/05, 35/05, 100/08 i 33/17). Politika trošarina regulirana je Zakonom o trošarinama u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 49/09, 49/14, 60/14 i 91/17). Politika trošarina na duhan u 2021. godini utvrđena je Zakonom o trošarinama i Odlukom¹ Upravnog odbora UNO. Budući da je zakonski plafon ukupne trošarine na cigarete od 176 KM/1000 cigareta dostignut za sve cjenovne kategorije cigareta u 2019. godini okončana je harmonizacija sa standardima EU u sferi oporezivanja cigareta, dok se na oporezivanje rezanog duhana primjenjuje politika prema izmjenama Zakona iz 2014. godine.² Zakonom³ o carinskoj politici u Bosni i Hercegovini uređuju se osnovni elementi carinske politike, te opća pravila i postupci koji se primjenjuju na robu koja se unosi i iznosi iz carinskog područja Bosne i Hercegovine.

Grafikon 1. Faze liberalizacije vanjske trgovine BiH

	CEFTA	EU, SSP			carinsko evidentir.				EFTA		EU, adapt. SSP
2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017

Izvor: Antić, D. „Liberalizacija vanjske trgovine BiH (2007-2017): implikacije i komparativna analiza“, OMA Bilten 152/153, ožujak/travanj 2018, www.oma.uino.gov.ba.

1.3. Trendovi naplate neizravnih poreza

Prikupljeni prihodi od neizravnih poreza su, nakon dugoročnog trenda rasta,⁴ pali u 2020. godini usljed efekata pandemije koronavirusa. U 2006. godini je prikupljeno 4,12 mlrd KM neto prihoda od neizravnih poreza na JR UNO, a u 2019. godini je iznos neto naplaćenih prihoda uvećan za čak 58,7% (6,54 mlrd KM) u odnosu na 2006. godinu.⁵

¹Odluka o utvrđivanju specifične i minimalne trošarine na cigarete i iznos trošarine na duhan za pušenje za 2021. godinu (Službeni glasnik BiH br. 78/20).

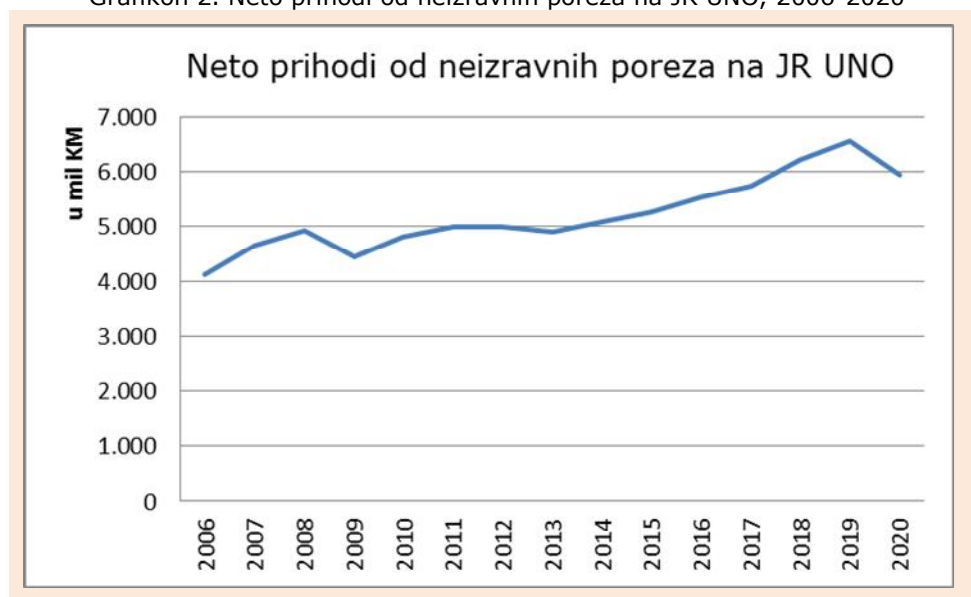
²Nova politika je u primjeni od 01.08.2014. (Izmjene Zakona o trošarinama u BiH „Službeni glasnik BiH“ br. 49/14)

³Novi Zakon o carinskoj politici ("Službeni glasnik BiH" br. 58/15) primjenjivaće se od 1.7.2021. godine ("Službeni glasnik BiH" br. 21/20), a do tog datuma se primjenjuje stari Zakon o carinskoj politici ("Službeni glasnik BiH" br. 57/04, 51/06, 93/08, 54/10 i 76/11). Izuzetak je član 207. novog Zakona koji se primjenjuje od 25.04.2018.g.

⁴ U skoro svim godinama od osnivanja UNO do 2019. godine zabilježen je rast prikupljenih prihoda na JR UNO. Izuzeci su bili „krizna“ 2009. godina kada je ostvaren snažan pad prihoda od 9,9%, te stagnacija i blaži pad prihoda u 2012. i 2013. godini, respektivno (Grafikon 2).

⁵ Treba napomenuti da ovi iznosi ne uključuju zaostale uplate neizravnih poreza na račune entiteta, koji su u početnim godinama nakon uvođenja PDV-a bili značajniji.

Grafikon 2. Neto prihodi od neizravnih poreza na JR UNO, 2006-2020

Izvor: Uprava za neizravno oprezivanje BiH, izračun OMA

Udio neizravnih poreza sa JR UNO u BDP-u je varirao proteklih godina (Tabela 2). Nakon pada ovog udjela sa 18,7% u 2008. godini na 17,0% u kriznoj 2009. godini, u razdoblju od 2010. do 2019. godine se kretao u rasponu između 17,3% (2013) i 18,5% (2011). Procjenjuje se da je u 2020. godini opao na 17,2%.⁶ Udio neizravnih poreza sa JR UNO u ukupnoj potrošnji je također varirao, a od 2014. do 2019. godine imao je neprekidni trend rasta. U 2019. godini je iznosio 19,6%. Procjenjuje se da je u 2020. godini opao na 18,2%.

Tabela 2. Udio prihoda od neizravnih poreza sa JR UNO u BDP-u i ukupnoj potrošnji

(u %)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020 pr.
BDP	19,5	19,7	18,7	17,0	18,4	18,5	18,0	17,3	17,8	17,6	17,8	17,6	18,2	18,2	17,2
C	18,4	19,2	17,9	16,5	17,6	17,7	17,4	16,9	17,3	17,8	18,4	18,6	19,5	19,6	18,2

Izvor: Kalkulacija na osnovu podataka UNO i BHAS⁷ i projekcije DEP-a (BDP za 2020)⁸

1.3.1. Naplata u 2020. godini

U 2020. godini je bruto naplata neizravnih poreza bila manja za 757,1 mil KM, odnosno za 9,5% u odnosu na 2019, dok su isplate povrata bile manje za 145,7 mil KM. Zbog smanjenih isplata povrata pad neto prihoda od neizravnih poreza je znatno manji nego kad se radi o bruto prihodima i iznosio je 611,4 mil KM, što predstavlja pad neto naplate od 9,3% u odnosu na 2019. Naplata prihoda u 2020. obilježena je efektima pandemije virusa korona. Pregled naplate prihoda po mjesecima ukazuje na divergentne trendove prouzročene djelovanjem virusa korona na ekonomiju i potrošnju građana. U prva tri mjeseca zabilježen je rast bruto prihoda i minimalne oscilacije kod isplata povrata, da bi, nakon zatvaranja granica i ekonomije zbog širenja virusa korona, bio ostvaren snažan pad bruto naplate, koji je manjim dijelom ublažen smanjenjem isplata povrata. Određeno poboljšanje u lipnju i srpnju anulirano je u ostatku godine, uglavnom zahvaljujući padu bruto naplate.

⁶ Podaci za 2020. godinu su projekcije, s obzirom da još nisu objavljeni zvanični podaci makroekonomskih pokazatelja od strane BHAS, nego su korištene projekcije DEP-a.

⁷ BDP prema rashodovnom principu, Agencija za statistiku BiH, veljača 2021.

⁸ DEP, projekcije iz ožujka 2021.

Koronavirus se pojavio u BiH početkom ožujka, a značajnije restriktivne mjere vlasti BiH su uvele koncem tog mjeseca. U prvom kvartalu kretanje naplate prihoda od neizravnih poreza još uvijek je bilo pod utjecajem nastavka pozitivnih kretanja u ekonomiji u BiH iz 2019. godine. Iz tog razloga u prvom kvartalu ostvaren je rast neto naplate neizravnih poreza od 4,4%. Uvođenje restriktivnih mjera na granicama, zatvaranje određenih djelatnosti, te ograničavanje kretanja stanovništva donijeli su pad uvoza i potrošnje, pogotovo zbog nemogućnosti dolaska nerezidenata (dijaspore, turista, osoba u tranzitu i pograničnom pojasu), što je rezultiralo padom neto naplate u drugom kvartalu od 20,1%. Iako se očekivalo da će u ljetnim mjesecima doći do relaksiranja mjera u pogledu ulaska i izlaska iz zemlje do toga nije došlo, kako u zemljama EU i u okruženju, tako i od strane BiH, što je rezultiralo padom neto naplate u trećem kvartalu od 12,7%. Određeno popuštanje mjera i zabrana od strane BiH u četvrtom kvartalu donijelo je slabiji oporavak potrošnje, što se odrazilo manjim padom prihoda u odnosu na prethodne kvartale u visini od 8,1%.

U cjelini, veličinu razmjere utjecaja koronavirusa na naplatu neizravnih poreza pokazuje činjenica da je nominalna neto naplata u 2020. bila tek nešto viša u odnosu na naplatu u 2017. godini. Međutim, treba imati u vidu pozitivne efekte u prvom kvartalu 2020. koji su ublažili pad prihoda, tako da se tek isključivanjem prvog kvartala mogu sagledati prave razmjere djelovanja koronavirusa u 2020. U razdoblju travanj - prosinac 2020. neto naplata neizravnih poreza je u poređenju sa istim razdobljem 2019., 2018. i 2017. godine bila manja za 13,5%, 9,5% i 2,4% respektivno.⁹

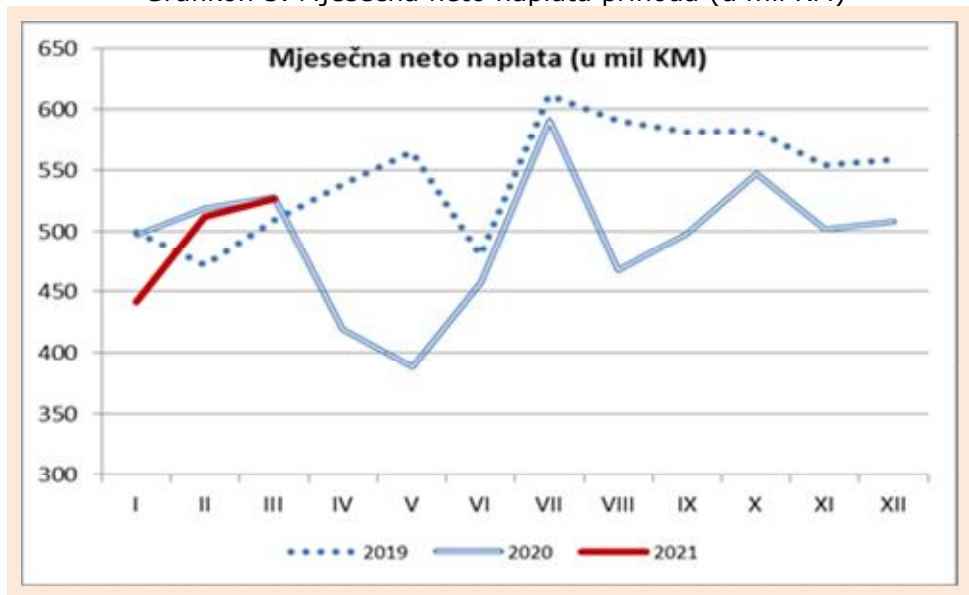
1.3.2. Naplata u razdoblju siječanj – ožujak 2021.g.

Ukupna naplata

Značajniji negativni efekti COVID-19 virusa na naplatu prihoda od neizravnih poreza su zabilježeni od travnja 2020., nakon uvođenja restriktivnih mjera od strane vlasti BiH i EU kojima je ograničen uvoz dobara iz Kine i azijskih zemalja, kao i kretanje osoba unutar i između država. Imajući to u vidu naplata prihoda u prva dva mjeseca 2020. godine odražava trendove iz prethodnih nekoliko godina koje je karakterizirao stabilan rast neizravnih poreza. Od travnja 2020. naplata prihoda od neizravnih poreza je konstantno u negativnoj zoni rasta (Grafikon 3), a negativni trendovi su nastavljeni i u prvim mjesecima 2021. godine.

⁹ Više o naplati prihoda od neizravnih poreza u 2020. godini u OMA biltenu br. 187-188, siječanj/veljača 2021. godine, www.oma.uino.gov.ba

Grafikon 3. Mjesečna neto naplata prihoda (u mil KM)

Izvor: Uprava za neizravno oprezivanje BiH, izračun OMA

U siječnju je zabilježen pad neto prihoda od 11,1%, a u veljači 3%. S obzirom na višu statističku osnovicu za usporedbe sa prvim kvartalom 2020. manji pad prihoda u veljači 2021. mogao se smatrati prvim signalom oporavka prihoda. Pozitivni trendovi u naplati nastavljeni su i u ožujku 2021. Prema preliminarnom izvještaju UNO o gotovinskom toku u ožujku 2021. naplata neto prihoda od neizravnih poreza je bila na razini naplate ostvarenoj u istom mjesecu 2020. (Grafikon 3).

Pozitivni trendovi u ožujku su poboljšali kumulativnu naplatu neizravnih poreza u prvom kvartalu 2021. Prema preliminarnom izvještaju UNO bruto naplata je u navedenom razdoblju bila manja za 58,9 mil KM, dok su isplate povrata bile veće za 10,5 mil KM. U konačnici, u prvom kvartalu 2021.g. neto naplata neizravnih poreza je bila manja za 69,4 mil KM u odnosu na isti kvartal 2020., što predstavlja pad od 4,5%.

Grafikon 4. Promjene u naplati neizravnih poreza (kv/kv)

Izvor: Uprava za neizravno oprezivanje BiH, izračun OMA

Pregled kvartalnih trendova ukazuje na oporavak naplate neizravnih poreza, premda su stope i dalje u negativnoj zoni rasta (Grafikon 4). U prethodnoj godini pozitivni kvartalni rast je ostvaren samo u prvom kvartalu, a pojavom pandemije COVID-19 virusa već u drugom kvartalu je zabilježen pad od -20,1%. Popuštanjem restriktivnih mjera sredinom godine u trećem kvartalu pad prihoda je iznosio -12,7%. Postupan oporavak ekonomije u BiH rezultirao je nižim padom prihoda u četvrtom kvartalu u odnosu na prethodna dva kvartala od -8,1%, da bi već u prvom kvartalu 2021. pad bio prepolovljen na -4,5% (Grafikon 4). Pri tome treba imati u vidu i visoku statističku osnovicu za usporedbe naplate prihoda u prvom kvartalu 2021.g. sa istim kvartalom 2020. koja je povećala pad naplate.

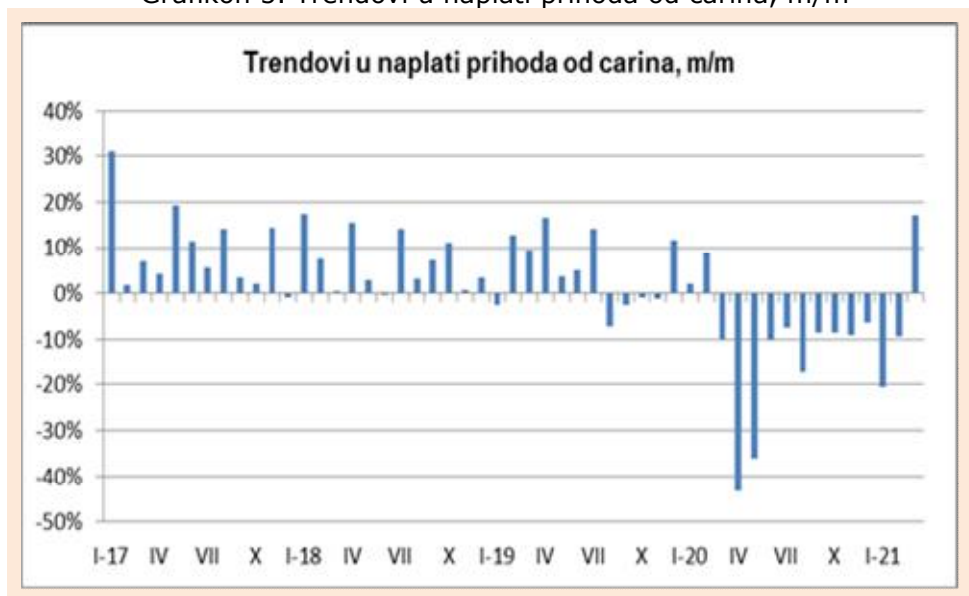
Trendovi po vrstama prihoda

Iz analize po vrstama prihoda isključeni su neusklađeni prihodi, kod kojih u IT sustavu UNO nije usklađena uplata prihoda sa prijavom/deklaracijom. Prema preliminarnom izvještaju UNO u prvom kvartalu 2021. evidentirano je 16,3 mil KM neusklađenih prihoda.

Carine

Negativni trendovi u naplati prihoda od carina iz 2020. godine nastavljeni su i u prva dva mjeseca u 2021. U siječnju 2021. zabilježen je pad prihoda od carina od -20,7%, a u veljači -9,4%. Međutim, preokret je nastupio u ožujku 2021., kada je ostvaren rast prihoda od carina od čak 17,2%, što je posljedica snažnog rasta uvoza u ožujku od 19,1%¹⁰ (Grafikon 5). Naplata prihoda od carina determinirana je kretanjem uvoza roba iz EU u dijelu koji je pod režimom carina i uvoza roba iz trećih zemalja. Rast uvoza u 2021., budući da odražava rastuće potrebe male i otvorene ekonomije, poput BiH, kao i potrošnju građana koja se ne može zadovoljiti na domaćem tržištu, predstavlja signal oporavka ekonomije u BiH.

Grafikon 5. Trendovi u naplati prihoda od carina, m/m

Izvor: Uprava za neizravno oprezivanje BiH, izračun OMA

Snažan oporavak naplate prihoda od carina u ožujku je značajno poboljšao kumulativnu naplatu. U prvom kvartalu zabilježen je pad prihoda od carina od -3% u odnosu na isti kvartal 2020., što predstavlja najmanji kvartalni pad u posljednjih godinu dana od pojave pandemije (Grafikon 6).

¹⁰ Izvor: UNO.

Grafikon 6. Kvartalne promjene u naplati carina (kv/kv)

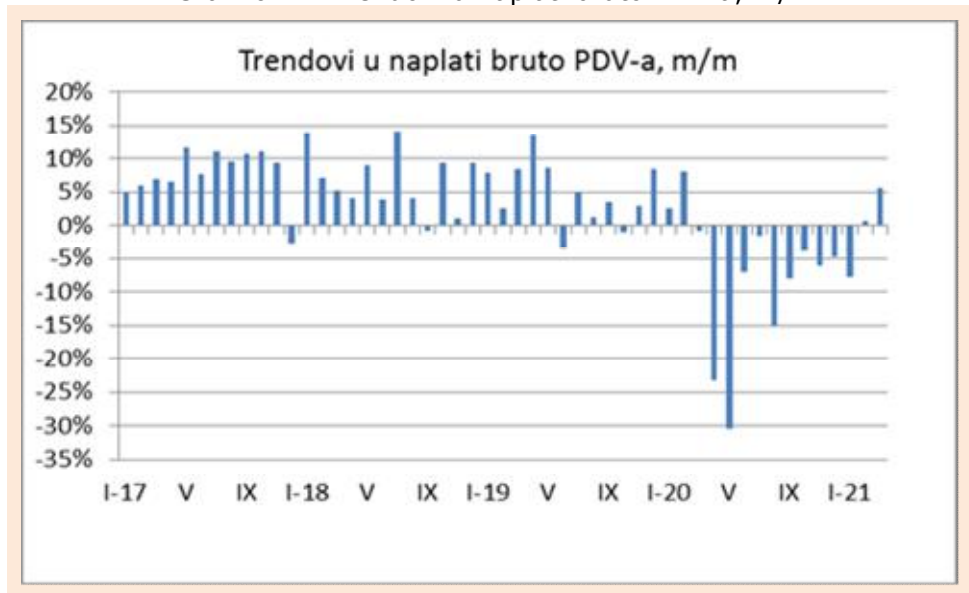

Izvor: Uprava za neizravno oprezivanje BiH, izračun OMA

PDV

Prvi skromni signali oporavka naplate bruto PDV-a, nakon dužeg razdoblja negativnih trendova uzrokovanih pandemijom COVID-19 virusa, zabilježeni su već u veljači 2021., da bi u ožujku bio ostvaren rast od 5,7% (Grafikon 7). Nominalno, naplata bruto PDV-a u prvom kvartalu 2021. godine je dostigla naplatu iz prvog kvartala 2020. godine.

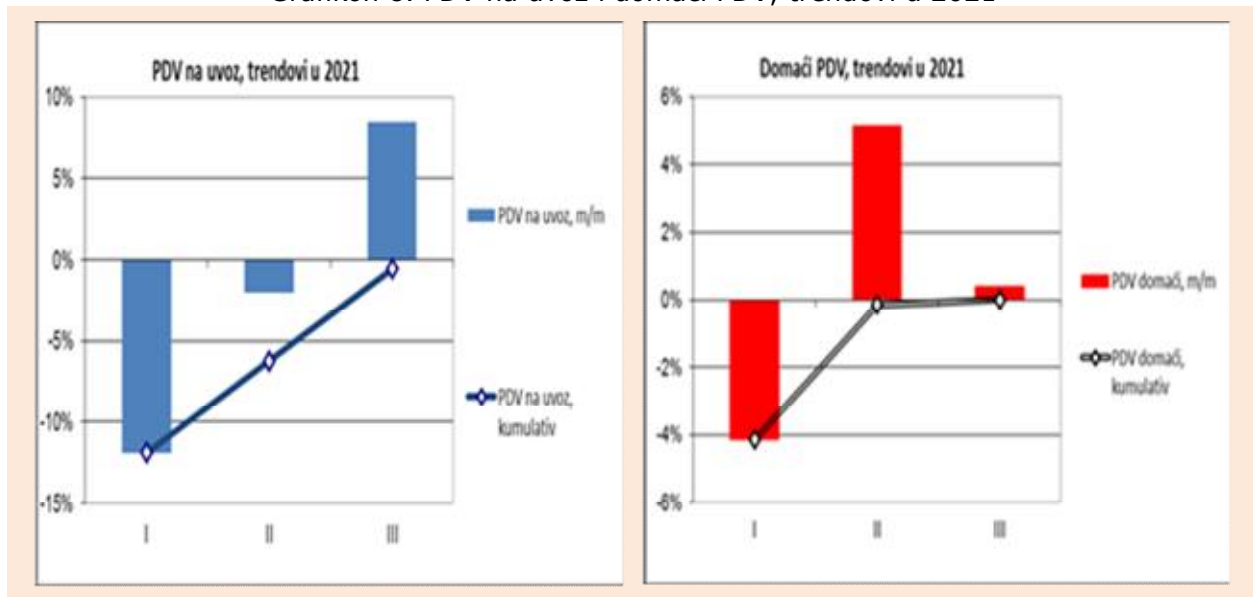
Grafikon 7. Trendovi u naplati bruto PDV-a, m/m

Izvor: Uprava za neizravno oprezivanje BiH, izračun OMA

Pozitivni trendovi u naplati bruto PDV-a u prvom kvartalu 2021. rezultat su oporavka PDV-a na uvoz. U ožujku 2021. ostvaren je rast ove komponente bruto PDV-a od 8,4% (Grafikon 8, lijevo), dok je rast domaćeg PDV-a bio daleko skromniji, svega 0,4% (Grafikon 8, desno). Nakon konačnog usklađivanja neusklađenih prihoda može se očekivati i nešto viši rast domaćeg PDV-a, budući da se značajan dio neusklađenih prihoda odnosi na uplate/prijave PDV-a.

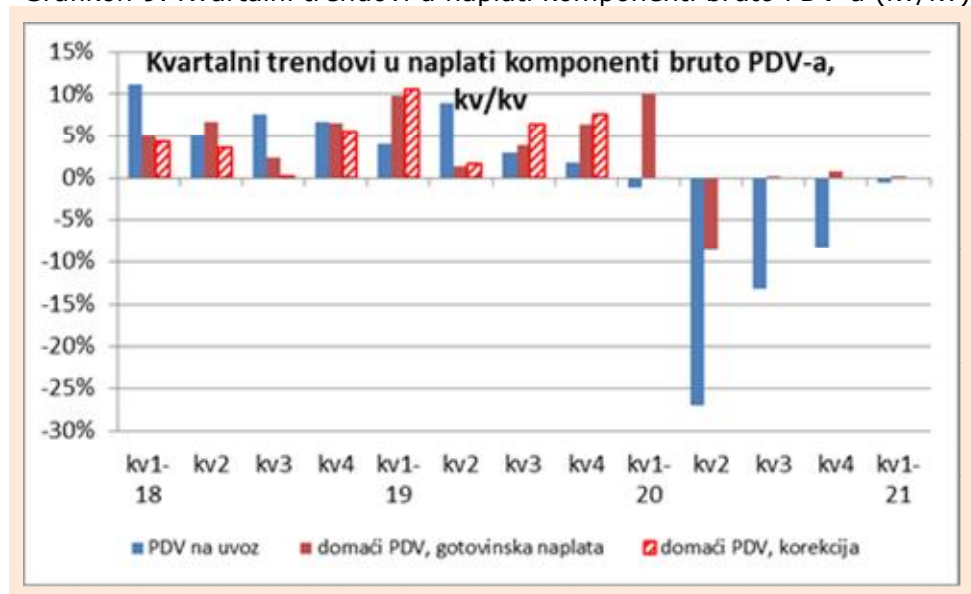
Grafikon 8. PDV na uvoz i domaći PDV, trendovi u 2021

Izvor: Uprava za neizravno oporezivanje BiH, izračun OMA

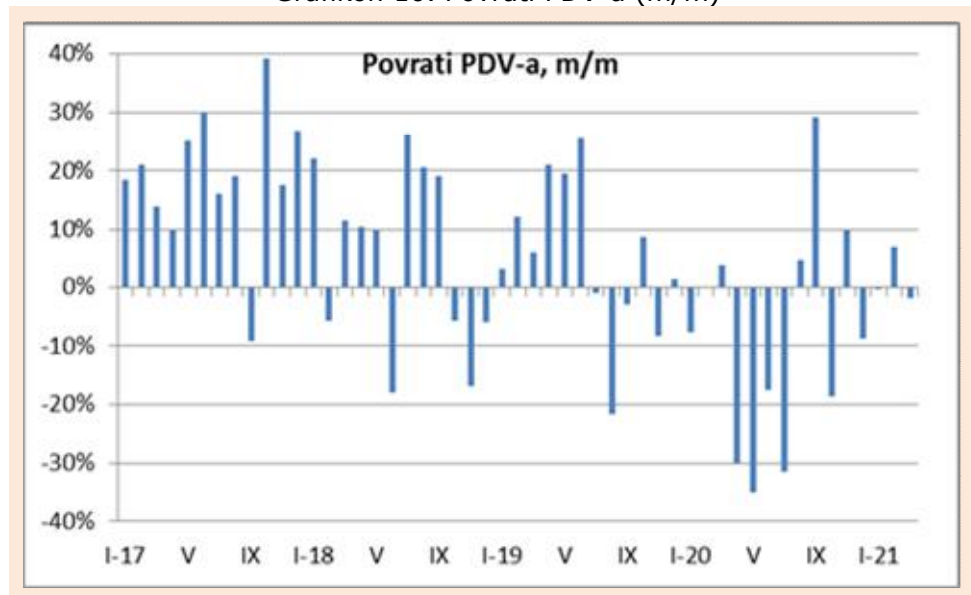
Kvartalne usporedbe komponenti bruto PDV-a ukazuje na rapidan oporavak PDV-a na uvoz, kao posljedice rasta uvoza posljednjih nekoliko mjeseci, promatrano u odnosu na dubioze u 2020. (Grafikon 9). S druge strane, kvartalne stope rasta domaćeg PDV-a su prilično stabilne u posljednja tri kvartala, u rasponu od nultog rasta do skromnih +0,8%. Može se zaključiti da oporeziva potrošnja građana nije bila pogođena pojavom pandemije, čak je ostvaren i skroman rast, koji bi mogao i biti veći nakon konačnog usklađivanja prihoda za prvi kvartal 2021. S obzirom na okolnosti vjerojatno je došlo samo do promjene strukture potrošnje, a da je, s obzirom na pad ekonomije i zaposlenosti, potrošnja financirana iz drugih izvora, osim dohotka.

Grafikon 9. Kvartalni trendovi u naplati komponenti bruto PDV-a (kv/kv)

Izvor: Uprava za neizravno oporezivanje BiH, izračun OMA

Grafikon 10. Povrati PDV-a (m/m)

Izvor: Uprava za neizravno oprezivanje BiH, izračun OMA

Usporedba isplate povrata PDV-a u prvom kvartalu u 2021.g. sa 2020. ukazuje na smanjenje povrata obveznicima od 2,3% ili 7 mil KM, dok je povrata međunarodnim projektima isplaćeno 13,8 mil KM više nego u istom razdoblju 2020. Pregled mjesečnih isplata povrata ukazuje na naglo povećanje isplata povrata u veljači 2021. (Grafikon 10), što se može povezati sa snažnim rastom izvoza u prosincu 2020. od 14,8%¹¹.

Glavni generatori povrata PDV-a su izvoz, uvoz i investicije. S obzirom na rast uvoza i izvoza u ožujku 2021.¹² u travnju i svibnju 2021. se mogu očekivati povećane isplate povrata PDV-a¹³. Rast izvoza, iako se smatra značajnim faktorom oporavka ekonomije, u prvi mah ima neutralan efekat po naplatu neto PDV-a i ukupnih neto neizravnih poreza, jer se ukupan PDV-a plaćen u prometnom lancu do izvoza na koncu vraća izvozniku putem povrata. Time se *de facto* anulira naplaćeni PDV iz prethodnih faza prometa. Međutim, rast izvoza pokreće rast domaće proizvodnje, zaposlenosti i dohotka, te se može očekivati i rast potrošnje, a time i naplate neizravnih poreza u narednim mjesecima, ukoliko se pozitivan trend izvoza nastavi u narednim mjesecima 2021. godine.

Pregled kvartalnih trendova isplate povrata PDV-a pokazuje da je, nakon pada koji je zabilježen u cijeloj 2020. godini, u prvom kvartalu 2021. ostvaren rast od 1,4% u odnosu na prvi kvartal 2020. (Grafikon 11). Istodobno je prosječna stopa izdvajanja iz bruto PDV-a za isplatu povrata u prvom kvartalu 2021. bila veća za 0,5 p.b. u odnosu na isti kvartal 2020.

¹¹ Izvor: Agencija za statistiku BiH.

¹² Prema podacima UNO u ožujku 2021. je ostvaren rast izvoza od 35,3%.

¹³ Potrebno je imati u vidu zakonske roкове isplate povrata pretežitim izvozniciima i ostalim obveznicima, najdalje dva mjeseca nakon podnošenja PDV-e prijave

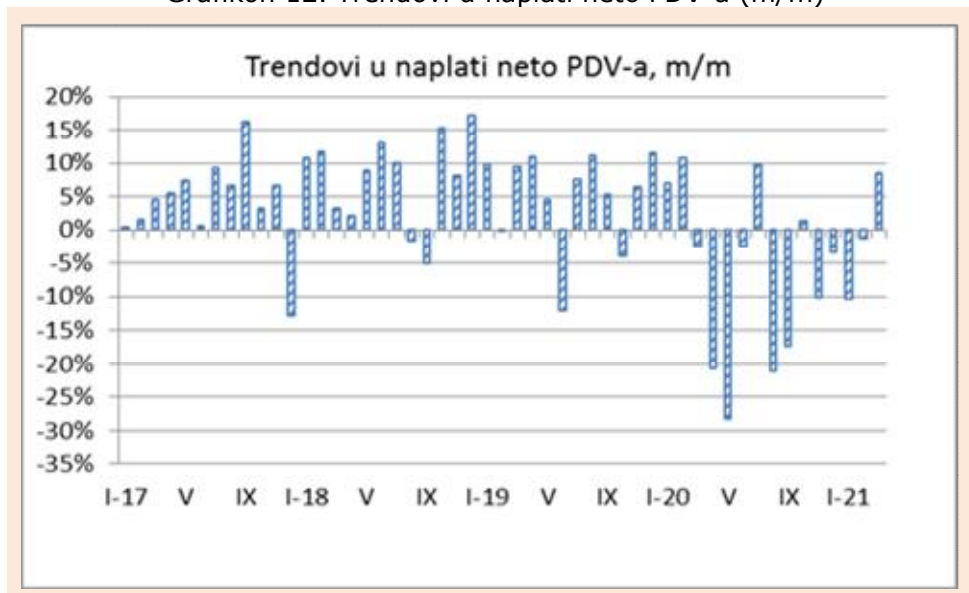
Grafikon 11. Kvartalne promjene u isplatama povrata PDV-a (kv/kv)

Izvor: Uprava za neizravno oprezivanje BiH, izračun OMA

Rast isplata povrata u prva dva mjeseca 2021. negativno je djelovao na naplatu neto PDV-a, tako da je pad neto naplate bio veći od pada bruto naplate. Međutim, nakon sedam mjeseci negativnog rasta smanjene isplate povrata u ožujku, uz snažan rast bruto naplate, rezultirale su visokom stopom rasta neto PDV-a od 8,6% (Grafikon 12).

Grafikon 12. Trendovi u naplati neto PDV-a (m/m)

Izvor: Uprava za neizravno oprezivanje BiH, izračun OMA

Pozitivni trendovi u ožujku ipak nisu bili dostatni da bi se ostvario pozitivan rast neto PDV-a na razini kvartala, te je zabilježen pad od 1% u odnosu na prvi kvartal 2020. (Grafikon 13). Iz pregleda kvartalnih trendova u naplati neto PDV-a može se uočiti znatan oporavak u naplati neto PDV-a i pored činjenice da je još uvijek u negativnoj zoni rasta. Međutim, nakon konačnog usklađivanja neusklađenih prihoda može se očekivati da će naplata neto PDV-a u prvom kvartalu 2021. dostići naplatu iz istog kvartala 2020. godine.

Grafikon 13. Kvartalne promjene u naplati PDV-a (kv/kv)

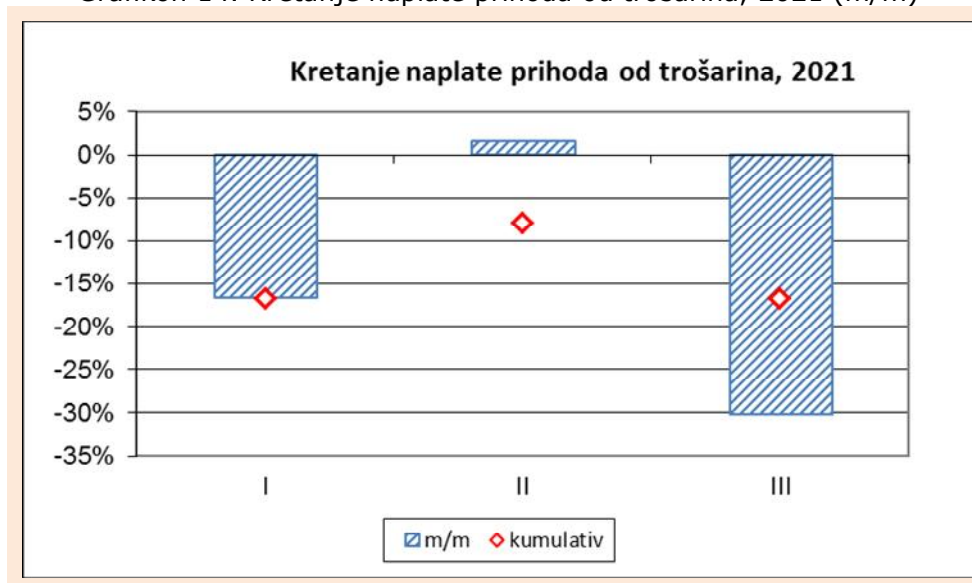

Izvor: Uprava za neizravno oprezivanje BiH, izračun OMA

Trošarine i putarina

Za razliku od prihoda od PDV-a i carina naplata prihoda od trošarina u prvom kvartalu 2021. i dalje zadržava negativni trend iz 2020. godine. Iako je u veljači 2021. zabilježen rast naplate trošarina od 1,4%, prvi put nakon deset mjeseci, u ožujku je ostvaren ogroman pad od 30% (Grafikon 14). Glavni razlog visokog pada naplate trošarina je ekstremno visoka statistička osnovica u prvom kvartalu 2020. godine. Pojavom koronavirusa duhanske kompanije nisu revidirale poslovne planove, što je rezultiralo povećanjem količina trošarinskih markica i, posljedično, većim uplatama trošarina u ožujku 2020¹⁴.

Grafikon 14. Kretanje naplate prihoda od trošarina, 2021 (m/m)

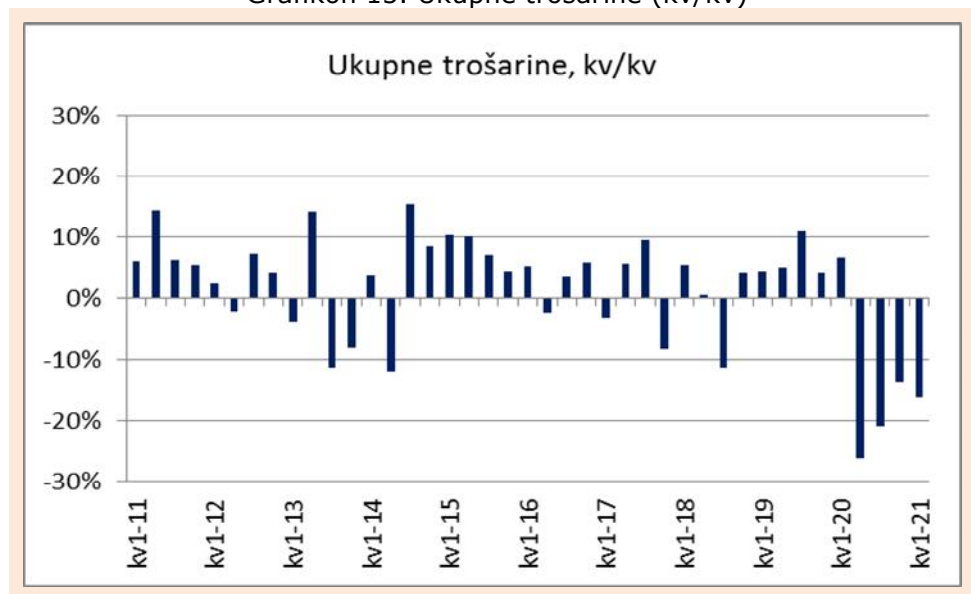

Izvor: Uprava za neizravno oprezivanje BiH, izračun OMA

¹⁴ U prvom kvartalu 2020. naplaćeno je 32% ukupno naplaćenih trošarina na duhanske prerađevine u 2020., što je za 10 p.b. iznad prosječnog udjela prvog kvartala u godišnjoj naplati trošarina u razdoblju 2005-2019.

Kvartalni pregled pokazuje kontinuirani negativni trend u naplati trošarina u posljednja četiri kvartala (Grafikon 15). Ogroman pad prihoda trošarina u ožujku 2021. pogoršao je kumulativne trendove, te je na razini kvartala zabilježen pad naplate od -16,7% (Grafikon 15).

Grafikon 15. Ukupne trošarine (kv/kv)

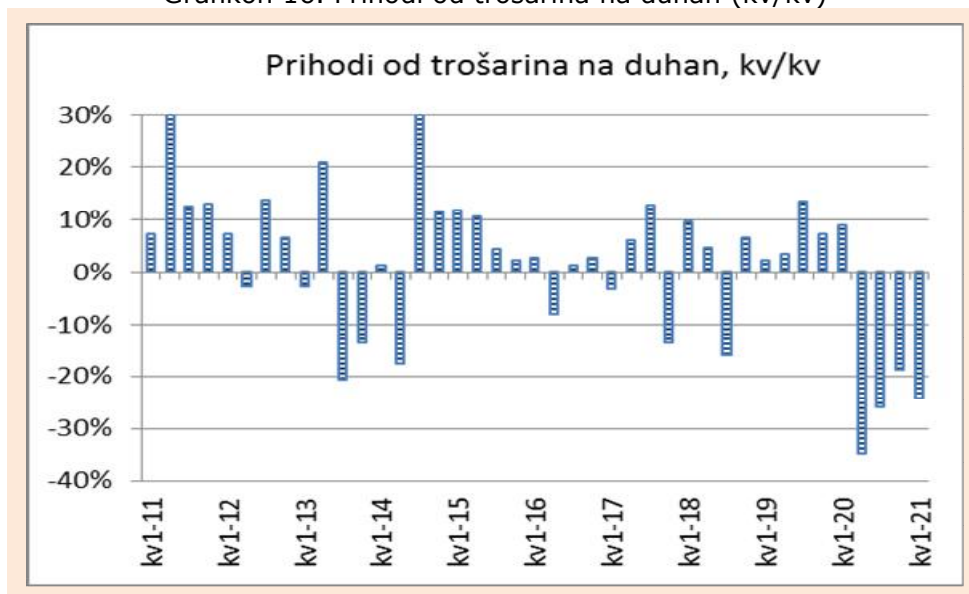

Izvor: Uprava za neizravno oporezivanje BiH, izračun OMA

S obzirom da je politika oporezivanja cigareta nepromijenjena od 2019. godine važan faktor naplate prihoda od trošarina postaje poslovna politika malobrojnih velikih duhanskih kompanija, u pogledu količina i dinamike preuzimanja trošarinskih markica, te cjenovna politika, koja se ogledala u povećanju maloprodajnih cijena najjeftinijih kategorija cigareta u 2020. i 2021.¹⁵. Osim cijena, na ogroman pad potrošnje cigareta nerezidenata (dijaspora, turisti, osobe u tranzitu, osobe u pograničnom pojasu) djelovale su restrikcije u kretanju građana između zemalja, koje su uvedene u vrijeme pandemije COVID-19 virusa. Ostali faktori pada potrošnje duhanskih prerađevina u vezi sa pandemijom su rastući broj oboljelih sa respiratornim oboljenjima, odljev stanovništva iz BiH i nemogućnost njihove posjete BiH. Navedeni faktori negativno su djelovali i na naplatu trošarina na duhanske prerađevine u prvom kvartalu 2021. godine. Duhanske kompanije su, bez obzira na katastrofalnu prodaju u 2020., povećale maloprodajne cijene cigareta početkom 2021., u prosjeku za 1,6%. Pored pooštavanja restrikcija kretanja građana EU, dodatno, na prodaju cigareta nerezidentima u BiH u prvom kvartalu 2021. negativno su utjecale odluke Hrvatske i EU o ograničenju unosa cigareta iz trećih zemalja.

¹⁵ Više: Antić.D. (2021). „Politika oporezivanja duhanskih prerađevina u Bosni i Hercegovini u razdoblju 2009-2021“, http://www.oma.uino.gov.ba/publikacije/ANALIZA_2021_HR.pdf

Grafikon 16. Prihodi od trošarina na duhan (kv/kv)

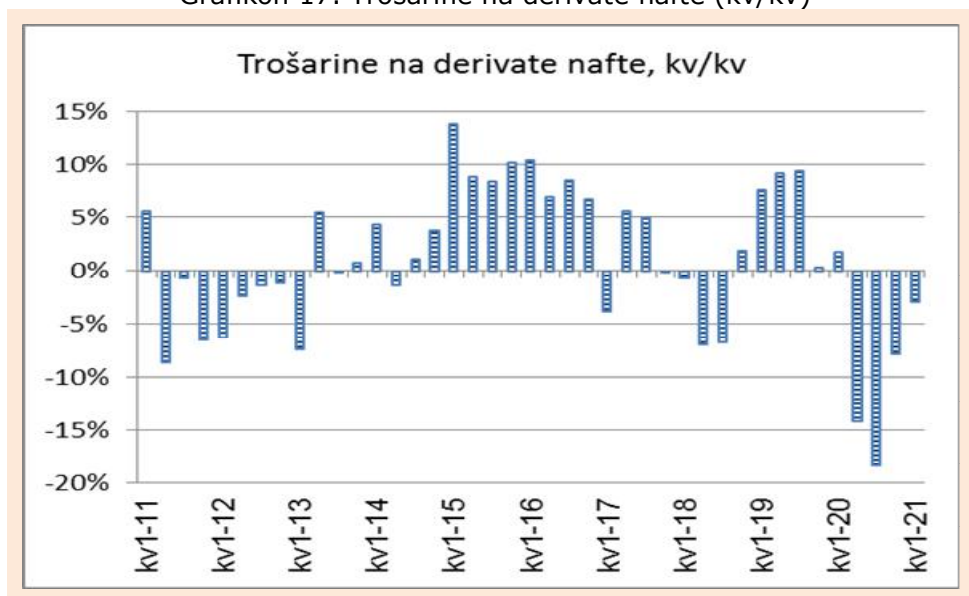

Izvor: Uprava za neizravno oprezivanje BiH, izračun OMA

Pobrojani faktori, uz visoku statističku osnovicu iz prvog kvartala 2020, su kumulativno doveli do velikog pada naplaćenih trošarina na duhanske prerađevine u prvom kvartalu 2021. od -24,2%, što predstavlja pogoršanje u odnosu na četvrti kvartal 2020. (Grafikon 16).

Početak 2021. godine donio je nastavak negativnih trendova u naplati prihoda od trošarina na derivate nafte. No, u veljači je ostvaren rast prihoda od 5,8%, a u ožujku pad od -1,5%. Zbog loše naplate u siječnju na razini kvartala 2021. zabilježen je pad naplate trošarina od -2,9% u odnosu na isti kvartal 2020. S obzirom na višu statističku osnovicu i pored trenda rasta maloprodajnih cijena derivata nafte u BiH može se zaključiti da se ekonomija i potrošnja derivata nafte postepeno oporavljaju (Grafikon 17).

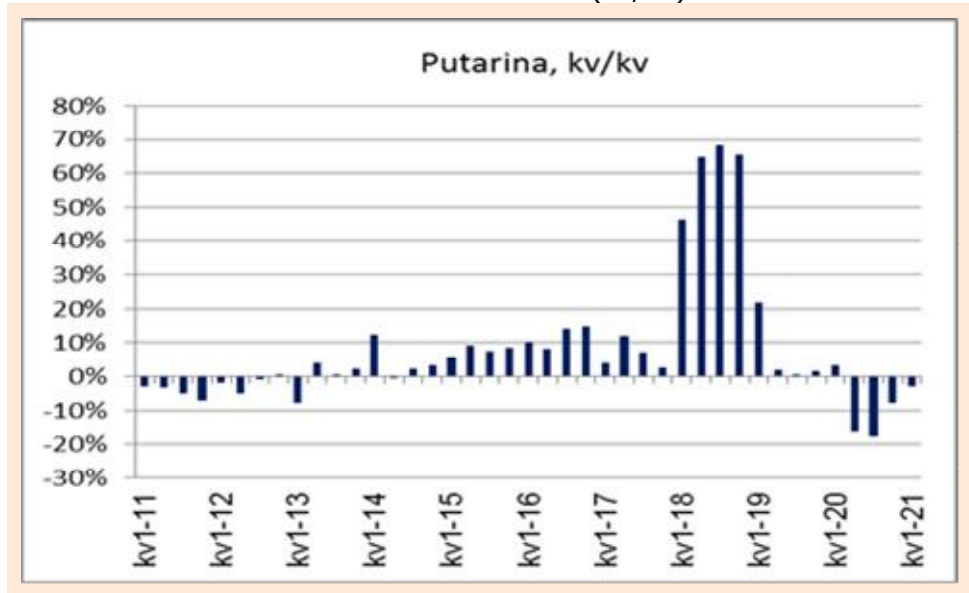
Grafikon 17. Trošarine na derivate nafte (kv/kv)

Izvor: Uprava za neizravno oprezivanje BiH, izračun OMA

Trendovi u naplati prihoda od putarine prate trendove u naplati trošarina na derivate nafte. U prvom kvartalu pad bruto prihoda od putarine je iznosio -3% (Grafikon 18). Razlike u odnosu na stope rasta prihoda od trošarina na derivate nafte potječu od oslobađanja plaćanja putarine za rudnike, željeznice i termoelektrane, te u različitom obuhvatu derivata u osnovicama za obračun trošarina i putarine.

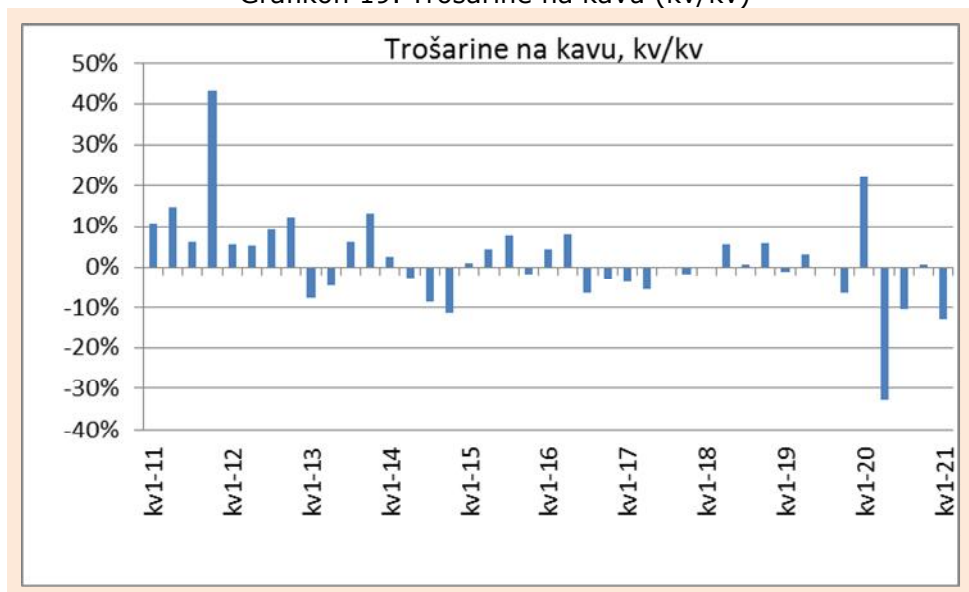
Grafikon 18. Putarina (kv/kv)

Izvor: Uprava za neizravno oprezivanje BiH, izračun OMA

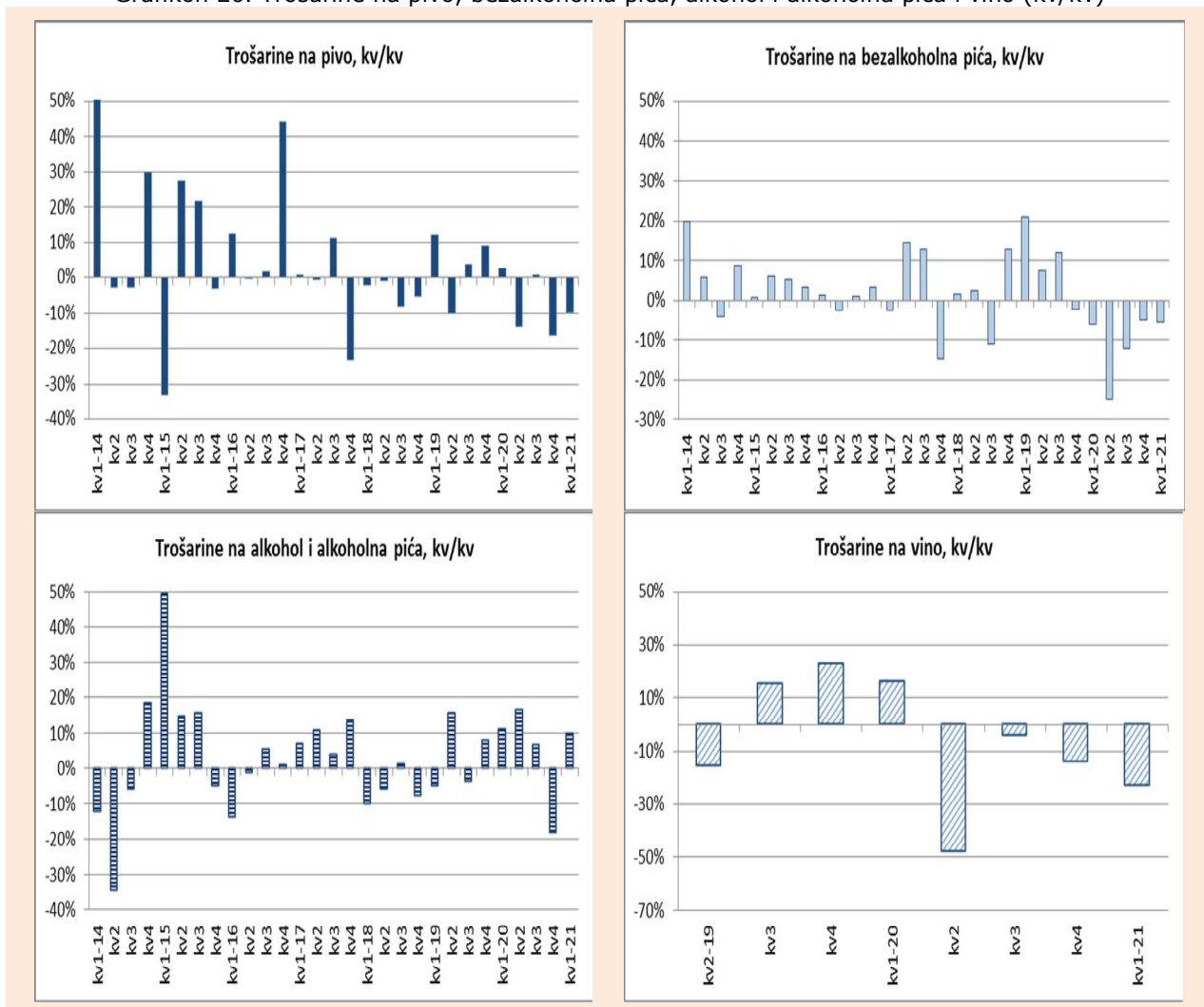
Nakon skromnog rasta naplate prihoda od trošarina na kavu u četvrtom kvartalu 2020. u prvom kvartalu 2021. ostvaren je veliki pad prihoda od 12,8% (Grafikon 19).

Grafikon 19. Trošarine na kavu (kv/kv)

Izvor: Uprava za neizravno oprezivanje BiH, izračun OMA

Grafikon 20. Trošarine na pivo, bezalkoholna pića, alkohol i alkoholna pića i vino (kv/kv)

Izvor: Uprava za neizravno oprezivanje BiH, izračun OMA

U prvom kvartalu 2021. ostvaren je rast prihoda od trošarina na bezalkoholna pića od 6,2% i prihoda od trošarina na alkohol i alkoholna pića od 10,9%, čime su zaustavljeni negativni trendovi iz 2020. (Grafikon 20). S druge strane, nastavljaju se negativni trendovi u naplati trošarina na pivo i vino, kod kojih je zabilježen pad od -4,7% i -19%, respektivno (Grafikon 20).

2. Projekcije prihoda od neizravnih poreza 2021-2024

Projekcije prihoda za razdoblje 2021-2024 dostupne su u Tabeli 3. Kako bi se osigurala uporedivost projektiranih i naplaćenih prihoda od neizravnih poreza, projekcije prihoda od neizravnih poreza prikazane su na gotovinskoj osnovi u skladu sa izvještajima UNO o naplati po vrstama prihoda.

U Tabeli 4. su prikazane projekcije prihoda u % BDP-a.

Tabela 3. Projekcije prihoda od neizravnih poreza (2021-2024), travanj 2021. godine

Vrsta prihoda (neto)	u mil KM					Projektirana stopa rasta			
	Izvršenje	Projekcija				2021	2022	2023	2024
	2020	2021	2022	2023	2024				
PDV	3.748,5	3.842,5	3.977,5	4.120,8	4.309,9	2,5%	3,5%	3,6%	4,6%
Trošarine	1.303,5	1.313,3	1.347,0	1.383,5	1.430,3	0,7%	2,6%	2,7%	3,4%
Carine	262,2	269,9	285,7	305,4	328,8	2,9%	5,9%	6,9%	7,7%
Putarina	583,7	595,6	614,1	634,4	657,2	2,0%	3,1%	3,3%	3,6%
Ostalo	32,3	32,3	32,5	32,7	32,9	0,0%	0,6%	0,6%	0,6%
UKUPNO	5.930,3	6.053,6	6.256,8	6.476,8	6.759,0	2,1%	3,4%	3,5%	4,4%
Namjenska putarina *)	-364,7	-372,3	-383,8	-396,5	-410,8	2,1%	3,1%	3,3%	3,6%
Sredstva za raspodjelu	5.565,6	5.681,3	5.873,0	6.080,3	6.348,3	2,1%	3,4%	3,5%	4,4%

Napomena:

*) Namjenska putarina je do 1.2.2018. iznosila 0,10 KM/litar derivata nafte, namijenjen u cijelosti za izgradnju autocesta, a od 1.2.2018. 0,25 KM/litar derivata nafte, za izgradnju autocesta (0,20 KM/litri) i izgradnju i rekonstrukciju ostalih cesta (0,05 KM/litri).

Tabela 4. Projekcije prihoda od neizravnih poreza u % BDP-a (2021-2024), travanj 2020

Vrsta prihoda (neto)	u % BDP-a				
	Izvršenje	Projekcija			
	2020	2021	2022	2023	2024
PDV	10,8%	10,8%	10,7%	10,6%	10,5%
Trošarine	3,8%	3,7%	3,6%	3,6%	3,5%
Carine	0,8%	0,8%	0,8%	0,8%	0,8%
Putarina	1,7%	1,7%	1,6%	1,6%	1,6%
Ostalo	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
UKUPNO	17,2%	17,0%	16,8%	16,6%	16,5%
Namjenska putarina	-1,1%	-1,0%	-1,0%	-1,0%	-1,0%
SREDSTVA ZA RASPODJELU	16,1%	16,0%	15,8%	15,6%	15,5%

Izvor podataka za BDP: Projekcije DEP-a (Makroekonomske projekcije 2021-2024, ožujak 2021), BDP po rashodnom pristupu

2.1. Projekcije za 2021. godinu

Prilikom izrade projekcija prihoda za 2021. godinu ne može se osloniti na sezonsku shemu naplate prihoda, s obzirom da je ona izašla iz svih ranijih okvira zbog efekata koronavirusa u prethodnoj i tekućoj godini. Raspon mjesečnih stopa rasta prihoda u 2020. godini bio je veći nego ikada,¹⁶ od +10,1% u veljači do čak -33,1% u svibnju.¹⁷ U prvim mjesecima 2021. godine nastavljeni su negativni trendovi iz prethodne godine, a stope rasta prihoda kretale su se od -11,1% siječnju do stagnacije prihoda u ožujku, ukazujući na oporavak naplate. Prema projekcijama DEP-a, oporavak ekonomije se očekuje tek u drugoj polovici godine, i to pod uvjetima ostvarenja pretpostavki iz osnovnog scenarija u pogledu materijalizacije ekonomskih kretanja u okruženju i implementacije mjera u zemlji. Imajući u vidu sve navedene specifičnosti i ogromne nepoznanice u pogledu

¹⁶ Izuzetak je 2007. godina, zbog specifičnosti u baznoj 2006. godini, koja je godina uvođenja PDV-a.

¹⁷ Usporedba sa istim mjesecom prethodne godine.

razvijanja epidemiološke situacije u zemlji i okruženju, te trenutačno nepovoljnu epidemiološku situaciju u zemlji, a vodeći se principom opreznosti, projektirana stopa rasta prihoda od neizravnih poreza za 2021. godinu iznosi 2,1%.

2.1.1. PDV

Analiza trendova naplate u tekućoj godini ukazuje na oporavak prihoda od PDV-a (Dio 1.3.2. Projekcija). Iako pozitivni trendovi u ožujku nisu bili dostatni da bi se ostvario pozitivan rast neto PDV-a na razini kvartala, nakon konačnog usklađivanja neusklađenih prihoda može očekivati da će naplata neto PDV-a u prvom kvartalu 2021. dostići naplatu iz istog kvartala 2020. godine. Projekcija prihoda od PDV-a zasnovana je na DEP-ovim projekcijama makroekonomskih indikatora (potrošnje, uvoza, izvoza) prema kojim se očekuje oporavak ekonomije u drugom dijelu godine. Projektirani iznos prihoda od PDV-a je 3.842,5 mil KM, što je za 2,5% više od ostvarenja u 2020. godini.

2.1.2. Trošarine i putarina

Projektirani iznos ukupnih prihoda od trošarina u 2021. godini iznosi 1.313,3 mil KM, što je za 0,7% više od ostvarenja u 2020.

Projektirani iznos prihoda od putarine iznosi 595,6 mil KM, što je za 2,0% više od ostvarenja u 2020, a zasnovan je na tekućim trendovima naplate, prognozama makroekonomskih indikatora (DEP, ožujak 2021), te trendovima u kretanju potrošnje derivata.¹⁸

Prihodi od trošarina na derivate nafte

Prethodne godine su naročito obilježile snažne promjene na tržištu derivata nafte zbog efekata izmjena Zakona o trošarinama iz 2017. godine (u primjeni od 1.2.2018.g.)¹⁹. U razdoblju 2017-2019 je došlo do značajnih promjena u strukturi osnovice trošarina²⁰ na derivate nafte. Usprkos nižoj stopi trošarine (0,3 KM/l), visok udio dizela u osnovici uz stabilne stope rasta potrošnje, doveo je do toga da je ova vrsta derivata generirala najveći iznos rasta prihoda od trošarina na derivate u razdoblju 2017-2019. Komponenta potrošnje bezolovnog benzina (kao i njegov udio u osnovici za trošarine) se smanjila, te je imala negativan utjecaj na stopu rasta prihoda u navedenom razdoblju. Ukupna osnovica za trošarine, odnosno količina oporezovanih derivata porasla je za svega 1,5% u razdoblju 2017-2019. Pandemija virusa korona donijela je dalje turbulencije na tržište derivata nafte. Karantene i izolacije, smanjenje poslovnih i privatnih putovanja, zabrane okupljanja, međugradskog prijevoza i kretanja zbog policijskog sata dovelo je do gubitka prihoda od trošarina u razdoblju u kojem se provode restrikcije. Potrošnja osnovnih životnih namirnica je rigidna nadalje, dok se za potrošnju brojnih drugih dobara (npr. namještaj) pretpostavlja da će se dijelom nadoknaditi u razdoblju nakon popuštanja mjera. Sa druge strane, značajan dio potrošnje derivata nafte u razdoblju sprovođenja mjera zaštite bio je trajno izgubljen i nenadoknadiv. U 2020. godini je došlo do snažnog pada potrošnje derivata nafte, pri čemu je

¹⁸ Više o potrošnji derivata u nastavku u dijelu koji se odnosi na prognoze trošarina na derivate nafte, a o obuhvatu osnovice i ranijim trendovima potrošnje derivata u Regoje, A. „Efekti izmjena Zakona o trošarinama iz 2017. godine na potrošnju derivata i prihode od neizravnih poreza“ OMA Bilten br. 181/182 i Regoje, A. „Statistička analiza potrošnje derivata nafte“, OMA Bilten br. 183/184, www.oma.uino.gov.ba.

¹⁹ Izmjene politike trošarina na derivate nafte i putarine iz 2017. godine odnosile su se na: povećanje stope trošarine na lož ulje sa 0,30 na 0,45 KM/l; uvođenje trošarina na biogoriva i biotečnosti (0,30 KM/l); rast stope namjenske putarine sa 0,10 na 0,25 KM/l (uz razdvajanje stopa i sredstava prema namjeni za autoputeve i druge puteve); te promjene obuhvata osnovice za putarinu u smislu uključivanja u osnovicu biogoriva i biotečnosti, te tečnog naftnog plina za pogon motornih vozila („Službeni glasnik BiH“ 91/17)

²⁰ Pojam „osnovica“ za trošarine i putarinu i „potrošnja“ derivata podrazumijeva količine izračunate od strane OMA. Uključuje količinu uvezenih derivata nafte i biogoriva i količinu domaćih derivata i biogoriva stavljenih u promet. Količine iz trošarinskih prijava uzete sa vremenskim pomakom *m-1*, kako bi osnovica bila ispravno prikazana u skladu sa odredbama Zakona o nastanku obveze i plaćanju trošarine.

potrošnja dizel goriva je pala za 8,6% a bezolovnog benzina za čak 19%. Potrošnja lož ulja je pala za 5,1%.

Projektirani iznos neto prihoda od trošarina na derivate nafte za 2021. godinu iznosi 478,8 mil KM, što je za 2% više od ostvarenja u 2020. Projekcija je, kao i u slučaju putarine, zasnovana na tekućim trendovima naplate koji ukazuju na blagi oporavak (Dio 1.3.2. Projekcija), prognozama ekonomskog oporavka u drugom dijelu godine prema projekcijama makroekonomskih indikatora (DEP, ožujak 2021), niskoj osnovici u 2020. godine zbog dijela trajno izgubljene potrošnje, te prognozama cijena sirove nafte.²¹

Prihodi od trošarina na duhan

Polazište za projekcije prihoda od trošarina na duhanske prerađevine za 2021. jesu trendovi na tržištu duhanskih prerađevina i naplata prihoda od trošarina u 2020. i tekući trendovi u prvom kvartalu 2021. Očekuje se da će se maloprodajne cijene cigareta iz prvog kvartala zadržati i u nastavku godine, u prosjeku rast od 1,6% u odnosu na 2020., zbog realne opasnosti da bi dalji rast maloprodajnih cijena brendova cigareta, pogotovo onih najjeftinijih, doveo do značajnog pada potrošnje građana sa nižim dohocima i njihove migracije na crno tržište²². Budući da su ograničenja u vrijeme pandemije u 2020. godini maksimalno reducirala potrošnju nerezidenata, vrijednost tržišta duhanskih prerađevina u toj godini odražava uglavnom domaću potrošnju cigareta. U 2021. godini ograničenja potrošnje nerezidenata su i dalje prisutna, kako zbog nastavka pandemije, tako i zbog ograničenja unosa duhanskih prerađevina koja su u međuvremenu uvedena pri unosu u Hrvatsku i ostale članice EU. S obzirom na projekcije privatne potrošnje, a imajući u vidu očegledan značaj potrošnje nerezidenata u strukturi ukupne potrošnje cigareta, tržište cigareta u nastavku godine bi trebalo rasti, ali po skromnijoj stopi u odnosu na makroekonomske projekcije potrošnje. Očekuje se i postupna stabilizacija tržišta duhana za pušenje, ali bez većeg utjecaja na naplatu trošarina zbog niskog pondera. Pod navedenim pretpostavkama, rast prihoda od trošarina u nastavku godine trebao bi anulirati pad prihoda u prvom kvartalu, tako da bi ukupna naplata trošarina na duhanske prerađevine u 2021. trebala biti na razini naplate iz 2020. godine.

2.1.3. Carine

Prema podacima Agencije za statistiku BiH u prva dva mjeseca je uvoz roba u BiH pao za 6,3%. U vrijeme izrade projekcija dostupni su podaci UNO, prema kojim je u ožujku ostvaren rast uvoza od visokih 19,1% što je dovelo rast uvoza na razini prvog kvartala u pozitivnu zonu od +2,5%. Na razini godine DEP prognozira rast ukupnog uvoza po stopi od 4,8%. Imajući u vidu trendove naplate i projekcije DEP-a, za 2021. godinu se projektira naplata carina u iznosu od 269,9 mil KM, što je za 2,9% više od naplate u prethodnoj godini.

2.2. Projekcije za razdoblje 2022-2024

Projektirane stope rasta prihoda od neizravnih poreza za 2022., 2023., i 2024. godinu iznose 3,4%, 3,5% i 4,4%, respektivno. Projekcija prihoda u navedenom razdoblju zasnovana je na projektiranim relevantnim makroekonomskim pokazateljima, historijskoj sezonskoj shemi naplate i projekcijama pojedinih kategorija prihoda za 2020. godinu. Za razliku od projektiranog pada

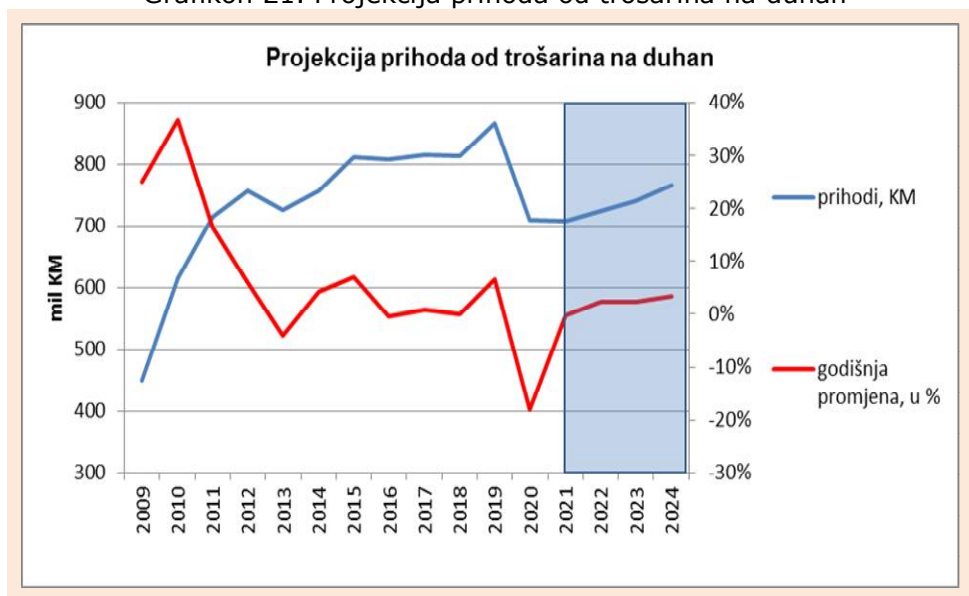
²¹ DEP-ove projekcije inflacije se, između ostalog, oslanjaju na projekcije cijena sirove nafte izrađene od strane međunarodnih referentnih institucija. U njihovom dokumentu iz ožujka 2021, DEP se poziva na posljednje projekcije EK (zimске projekcije iz 2021) prema kojim se očekuje se da će nakon izrazito niskih cijena sirove nafte iz 2020. godine u 2021. godini doći do povećanja cijena nafte na 54,7 \$/barelu (26% g/g). Pozivaju se i na projekcije ECB i MMF-a koji također predviđaju rast cijena u 2021.

²² Više: Politika oporezivanja duhanskih prerađevina u Bosni i Hercegovini u razdoblju 2009-2021, link: http://www.oma.uino.gov.ba/publikacije/ANALIZA_2021_HR.pdf

neizravnih poreza u BDP-a u razdoblju 2022-2024²³ (Tabela 4, Dio 2), projektirani udio prihoda od neizravnih poreza (OMA) u potrošnji (DEP) u navedenom razdoblju se kreće na konstantnoj razini od oko 18%. Najveći generator apsolutnog rasta prihoda od neizravnih poreza u navedenom razdoblju je PDV, s obzirom na njegov značajnu udio u prihodima, te planiranim stabilnim stopama rasta. U sve tri navedene godine prihodi od PDV-a generiraju oko dvije trećine apsolutnog godišnjeg projektiranog rasta prihoda.

Zbog neizvjesnosti u vezi sa okončanjem pandemije COVID-19 virusa u razdoblju 2022-2024 očekuje se skromniji oporavak naplate trošarina na duhanske prerđevine. Budući da cijeli horizont projekcija podrazumijeva nepromijenjenu politiku oporezivanja cigareta u narednim godinama duhanske kompanije će pokušati da oporavak ekonomije i potrošnje građana iskoriste za konsolidaciju svoje dobiti. Iz tog razloga očekuje se blagi rast maloprodajnih cijena cigareta. Rast maloprodajnih cijena cigareta će ipak dovesti do rasta poreznog opterećenja duhana za pušenje²⁴, što će se negativno odaziti na legalnu potrošnju duhana. Vrijednost tržišta duhanskih prerđevina će i u narednom srednjoročnom razdoblju uglavnom odražavati domaću potrošnju cigareta, imajući u vidu da će relaksiranje kretanja izvan BiH dovesti do daljnjeg odljeva radnosposobnog stanovništva i cijelih obitelji, čija će potrošnja cigareta u najvećem dijelu biti izgubljena. Ne očekuje se oporavak potrošnje nerezidenata (dijaspore, turista, u tranzitu) ukoliko se zadrže postojeća ograničenja unosa duhanskih prerđevina u Hrvatsku i ostale članice EU, jer će njihova potrošnja cigareta biti određena samo potrošnjom u vrijeme dok borave u BiH. U takvim okolnostima očekuje se da će vrijednost tržišta duhanskih prerđevina rasti po nižim stopama u odnosu na makroekonomske projekcije potrošnje. Pod navedenim pretpostavkama u 2022., 2023. i 2024. godini očekuje se skromniji rast prihoda od trošarina na duhanske prerđevine od 2,3%, 2,4% i 3,4%, respektivno. Prema projekcijama u 2024. vrijednost tržišta će iznositi tek 91% vrijednosti tržišta iz rekordne 2019., količine cigareta 82%, a prihodi od trošarina 88% prihoda iz 2019. Očigledno je da bez brzog oporavka ekonomije, zaposlenosti i dohotka, uz intenziviranje napora u borbi protiv crnog tržišta, neće biti moguće dostići rekordnu naplatu prihoda od trošarina iz 2019. godine.

Grafikon 21. Projekcija prihoda od trošarina na duhan

Izvor: Uprava za neizravno oporezivanje BiH, izračun OMA

²³ Pad neizravnih poreza u BDP-u se objašnjava padom projektiranog udjela potrošnje u BDP-u u razdoblju 2021-2024 (DEP) i činjenici da se određene kategorije prihoda ne naplaćuju *ad valorem*.

²⁴ Razlog je metodologija izračuna stopa trošarine na duhan za pušenje, koji, prema važećem Zakonu, ovisi o prosječnoj ponderiranoj cijeni cigareta.

3. Razlike u odnosu na prethodne projekcije prihoda od neizravnih poreza

Projekcije prihoda od neizravnih poreza usko su vezane za DEP-ove projekcije BDP-a i njegovih komponenti. Svako odstupanje izvršenja parametara iz nacionalnih računa od njihovih projektiranih vrijednosti predstavlja rizik za projekcije prihoda.

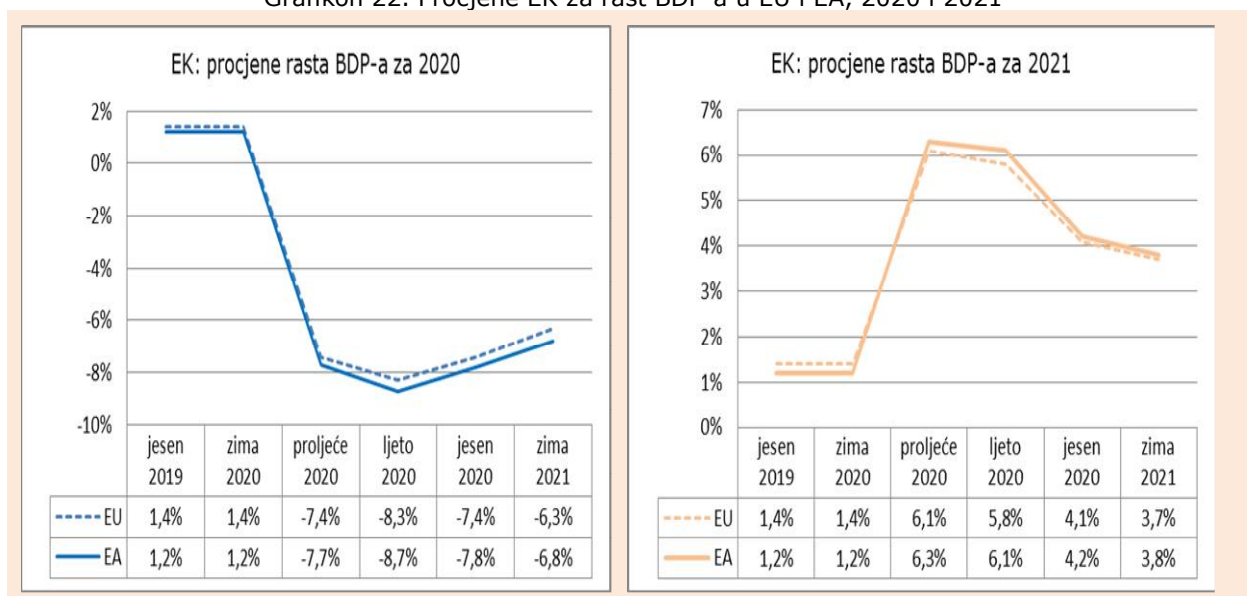
Sa druge strane, projekcije makroekonomskih pokazatelja DEP-a glavno uporište imaju u projekcijama međunarodnih institucija, te će stoga ovdje biti kratko predstavljene projekcije Europske komisije (EK) i Međunarodnog monetarnog fonda (MMF), te njihova revizija u razdoblju prije i poslije izbijanja pandemije koronavirusa.

3.1. Revizija projekcija međunarodnih institucija

Projekcije Europske komisije

Europska komisija (EK) objavljuje makroekonomske projekcije za EU i njene članice četiri puta godišnje, a nazivaju se po godišnjim dobima objave.²⁵ U izvještaju EK iz srpnja 2020. godine²⁶ je navedeno je da se Europska unija suočava sa najdubljom recesijom nakon Drugog svjetskog rata, te da je, tijekom razdoblja sprovođenja najstrožijih restrikcija, ekonomija Eurozone poslovala sa svega 70 do 75 postotaka svog kapaciteta. Iz Grafikona 22. se mogu vidjeti posljednjih šest projekcija EK rasta ekonomije EU za 2020 i 2021. godinu. Na x osi je predstavljeno vrijeme izrade projekcija EK, a na y osi projektirana stopa rasta BDP-a za 2020. godinu (lijevo) i 2021. godinu (desno). Može se zaključiti da su projekcije rasta BDP-a u EU za 2020. godinu snižene sa +1,4% (jesenje projekcije iz 2019) do -6,3% (zimске projekcije iz 2021). Smjer revizije projekcija rasta BDP-a EU za 2021. godinu išao je u suprotnom pravcu, sa +1,4% (jesenje projekcije iz 2019) do +5,8% (ljetne projekcije iz 2020), da bi u posljednje dvije objave EK izvršila reviziju stope rasta naniže, i to na +4,1% u jesenjim projekcijama 2020., te dalje na +3,7% zimskim projekcijama 2021.

Grafikon 22. Procjene EK za rast BDP-a u EU i EA, 2020 i 2021

Izvor: Presentacija OMA-e na osnovu projekcija EK

²⁵ EK godišnje objavljuje dvije sveobuhvatne projekcije (proljećna i jesenja), i dvije privremene projekcije (zimská i ljetna); <https://ec.europa.eu/>

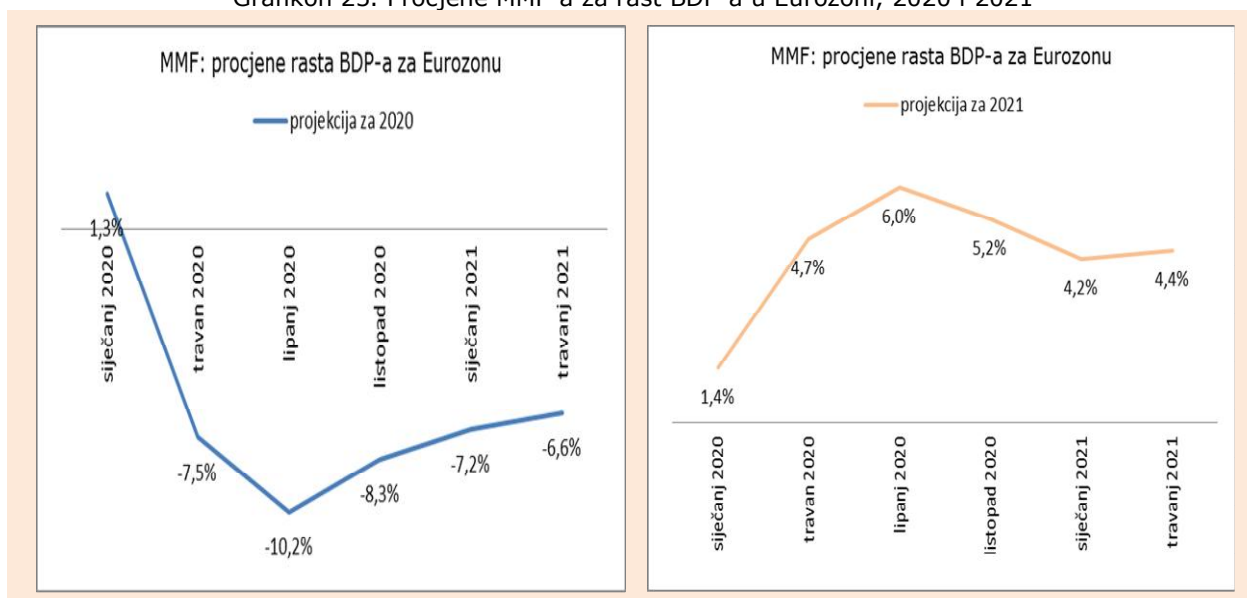
²⁶ European Commission, European Economic Forecast, Summer 2020 - interim

U posljednjim projekcijama EK²⁷ se navodi da su prognoze podložne velikim rizicima zbog neizvjesnosti u pogledu razvitka pandemije i procesa cijepljenja. Zbog ogromne neizvjesnosti izrađena su i dva alternativna scenarija²⁸, koji prikazuju alternativne pravce razvitka ekonomije EU na osnovu različitih postavki.

Projekcije Međunarodnog monetarnog fonda

Posljednje projekcije MMF-a datiraju iz travnja 2021. godine.²⁹ Travanjskim projekcijama predviđen je nešto manji pad svjetske ekonomije u 2020. godini (-3,3%) u odnosu na odgovarajuću projektiranu stopu rasta u siječnju (-3,5%). Za 2021. godinu je projektirana viša stopa rasta svjetske ekonomije (6%), u odnosu na odgovarajuću projektiranu stopu rasta u siječnju (5,5%). Što se tiče projekcija realnog rasta BDP-a za Eurozonu one su također korigirane naviše (Grafikon 23). Prema travanjskim projekcijama u 2020. godini je u Eurozoni ostvaren realni pad BDP-a od -6,6% dok se za u 2021. godini očekuje rast od +4,4 % .

Grafikon 23. Procjene MMF-a za rast BDP-a u Eurozoni, 2020 i 2021

Izvor: Prezentacija OMA-e na osnovu projekcija MMF-a

Prema posljednjim projekcijama MMF-a u BiH je u 2020. godini ostvaren realni pad BDP-a od 5,5%, dok se za 2021. prognozira rast od 3,5%.³⁰

3.2. DEP, revizija projekcija makroekonomskih pokazatelja za BiH

Direkcija za ekonomsko planiranje BiH (DEP) je od rujna prošle godine više puta revidirala projekcije makroekonomskih pokazatelja za 2020. godinu. Prije pojave koronavirusa (projekcije iz rujna 2019. godine) za 2020. godinu je planirana realna stopa rasta BDP-a od +3,5%. Sa pojavom pandemije koronavirusa, u travnju prošle godine DEP je drastično snizio projekciju realnog rasta BDP-a za 2020. godinu na -2,3%. U mjesecu svibnju je ta projekcija dalje revidirana na -2,9%, a u rujnu na -3,0%. Pošto još uvijek nisu objavljeni zvanični podaci Agencije za statistiku BiH za 2020. godinu za bruto društveni proizvod Bosne i Hercegovine, DEP je i u svojim posljednjim projekcijama iz ožujka 2021. godine prognozira BDP za 2020. Prema posljednjim projekcijama bi stopa rasta BDP-a trebala iznositi -4,1%, u realnom smislu. Na lijevoj strani Grafikona 24. su

²⁷ European Commission, European Economic Forecast, Winter 2021 - interim

²⁸ Upside i downside scenariji projekcija EK dostupni su na str 21.-22. zimskih projekcija iz 2021.

²⁹ IMF, World Economic Outlook, April 2021

³⁰ Ibid, str 132.

predstavljene DEP-ove projekcije za 2020. godinu izrađene u razdoblju od rujna 2019. godine, prije pandemije koronavirusa pa sve do posljednjih projekcija iz ožujka 2021. godine (vrijeme izrade projekcija dato je na x osi grafikona). Na y osi grafikona prikazane su projektirane stope rasta BDP-a, uvoza, izvoza i potrošnje. Iz grafikona se mogu jasno vidjeti korekcije projekcija komponenti BDP-a u proteklom razdoblju. Kao posljedica efekata pandemije koronavirusa, u razdoblju izrade projekcija od rujna 2019. do ožujka 2021. godine su projekcije nominalne stope rasta BDP-a revidirane za -8,1 p.b. U istom razdoblju je stopa rasta uvoza revidirana naniže za 21,5 p.b., izvoza za 26,7 p.b., a privatne potrošnje za 6,6 p.b. (Grafikon 24, lijevo). Projekcije rasta investicija su revidirane za -22,8 p.b., sa +10,2% na -12,6%. Jedino su projekcije vladine potrošnje revidirane naviše sa +2,1% na +2,9% jer su „*novonastale okolnosti usljed pandemije virusa Covid-19 zahtijevale pojačan angažman institucija u Bosni i Hercegovini kroz povećanje izdataka za zaštitu javnog zdravstva, saniranje ekonomskih posljedica krize i podršku gospodarstvu*“.³¹

Za razliku od projekcija za 2020. godinu, projektirane stope rasta BDP-a i njegovih komponenti za 2021. godinu nisu tako značajno revidirane (Grafikon 24, desno). U razdoblju izrade projekcija od ožujka 2019. do ožujka 2021. godine, projekcije nominalne stope rasta BDP-a za 2021. godinu snižene su za 1,9 p.b., dok su projekcije realne stope rasta BDP snižene za 1.3 p.b. U istom razdoblju izrade projekcija su projektirane stope rasta uvoza i izvoza svaki put revidirane naniže, i to ukupno za 3 p.b. i 4,2 p.b., respektivno.

U odnosu na projekcije iz ožujka 2020., projekcije nominalne stope rasta BDP-a za 2021. snižena je za 0,5 p.b., a realne za 0,2 p.b. Projekcije nominalne i realne stope rasta BDP-a za 2022. nisu revidirane u odnosu na ožujka prošle godine, dok su projekcije oba pokazatelja za 2023. godinu snižena za 0,1 p.b.

³¹ DEP, Makroekonomske projekcije 2022-2024, ožujak 2021

Grafikon 24. DEP: posljednje i prethodne projekcije BDP i komponenti za 2020 (lijevo) i 2021 (desno)

Izvor: Prezentacija OMA-e na osnovu projekcija DEP-a od septembra 2019. do ožujka 2020.g.

3.3. OMA, revizija projekcija prihoda od neizravnih poreza

Razlike izvršenja za 2020. godinu u odnosu na projekcije iz listopada 2020

Projekcije prihoda od neizravnih poreza za 2020. godinu iz listopada 2020.g. premašene su za 100,1 mil KM (Tabela 5). Određeno popuštanje mjera i zabrana u četvrtom kvartalu donijelo je slabiji oporavak potrošnje, što se odrazilo manjim padom prihoda u odnosu na prethodne kvartale. Prebačaj prihoda u odnosu na listopadske projekcije je rezultat skromnog oporavka uvoza i prihoda u četvrtom kvartalu u odnosu na dotadašnje trendove, a koji su bili dostupni u vrijeme njihove izrade.

Tabela 5. Razlike izvršenja za 2020. godinu u odnosu na projekcije iz listopada 2020

	(u mil KM)	PDV	Trošarine	Carine	Putarina	Ostalo	Ukupno
(1)	Projekcija za 2020. g.	3.673,1	1.303,3	259,0	567,3	27,6	5.830,2
(2)	Izvršenje u 2020. g.	3.748,5	1.303,5	262,2	583,7	32,3	5.930,3
	Razlika (2)-(1)	75,4	0,3	3,3	16,5	4,7	100,1

Tri četvrtine prebačenog iznosa odnosi se na neto prihode od PDV (75,4 mil KM). Do većeg izvršenja prihoda od neto PDV-a u odnosu na projekcije došlo je zbog poboljšanja trendova uvoza i naplate prihoda u četvrtom kvartalu 2020. U drugom kvartalu 2020., kada su bile na snazi restriktivne mjere u vezi kretanja stanovništva i rada maloprodajnih objekata, zabilježen je pad neto prihoda od PDV-a od 17,8% u odnosu na isti kvartal 2019. godine. Relaksiranje mjera u trećem kvartalu nije donijelo značajnije poboljšanje, jer su ostale na snazi restrikcije za nerezidente, tako da je ostvaren pad naplate neto PDV-a od 9,8%. Iako je i u četvrtom kvartalu naplata neto PDV-a zabilježila pad, zabilježen je značajan oporavak naplate u odnosu na prethodna dva kvartala. PDV na uvoz pao je za 8,4%, što je znatno niža stopa pada u odnosu na drugi i treći kvartal 2020. (stope pada 26,9% i 13,2%, respektivno). Kod domaćeg PDV-a je u četvrtom kvartalu zabilježen skroman rast naplate od 0,8%, što je također značajan oporavak nakon pada od 8,6% u drugom i stagniranja u trećem kvartalu. Na koncu, uz pad povrata od 7,3%, pad neto prihoda od PDV-a u četvrtom kvartalu 2020.g. iznosio je 4,1%, što se pokazalo znatno uspješnijom naplatom od projekcija koje su vršene u mjesecu listopadu, na osnovu podataka do rujna 2020.

U 2020. godini je naplaćeno 1.303,5 mil KM prihoda od trošarina, što je gotovo identičan iznos u odnosu na projekcije prihoda od trošarina iz listopada 2020. (1.303,3 mil KM). Treba, ipak, naglasiti da, kada se uđe u analitiku projekcija trošarina Odjeljenja, onda se može zaključiti da je došlo do prebačaja trošarina na naftu i naftne derivate, te manjeg izvršenja naplate trošarina na duhan u odnosu na projekcije iz listopada. Naplata prihoda od trošarina na duhanske prerađevine u 2020. godini bila je za 13,2 mil KM manja od projekcija iz listopada 2020. godine. Postoje dva razloga za razlike između projektiranih i naplaćenih trošarina na duhanske prerađevine. U vrijeme revidiranja projekcija očekivalo se relaksiranje mjera i ograničenja vezanih za pandemiju koronavirusa, kako u BiH, tako i u EU. Međutim, pojava drugog vala pandemije, koji je bio mnogo snažniji od prvog vala, rezultirao je zaključavanjem velikog broja zemalja na duže razdoblje, što je onemogućilo dolazak dijaspore i nerezidenata u BiH, koji su značajan faktor potražnje za cigaretama. Drugi razlog za razlike je vezan za činjenicu da je gotovinski tok naplate trošarina na duhanske prerađevine u cijelosti ovisan o politikama duhanskih kompanija i da se uplate trošarina vrše *ex ante*, znatno prije stvarnog uvoza i potrošnje. Stoga se prilikom izrade projekcija prihoda od trošarina na duhanske prerađevine u najvećoj mjeri koristi pretpostavka da duhanska industrija neće mijenjati svoje politike iz prethodnih godina. Koncem 2019. godine zbog najave rasta maloprodajnih cijena cigareta kompanije su preuzele veći broj trošarinskih markica kako bi se zadovoljila očekivana veća potražnja cigareta po starim cijenama. Iako je koncem 2020. najavljen rast maloprodajnih cijena za određene brendove cigareta to nije rezultiralo dodatnim preuzimanjem trošarinskih markica i povećanim uplatama trošarina, jer su kompanije procijenile da zbog svih ograničenja vezano za pandemiju neće biti povećane potražnje za cigaretama. Sa

druge strane, naplata trošarina na naftu i naftne derivate u 2020. godini bila je veća od projekcija iz listopada 2020. godine, zahvaljujući oporavku naplate u četvrtom kvartalu. U prvom kvartalu 2020. ostvaren je rast naplate prihoda od trošarina na naftu i naftne derivate od 1,8%, dok je u drugom i trećem zabilježen pad od 14,1% i 18,3%. Oporavak naplate trošarina u studenom je značajno poboljšao kvartalne trendove, tako da je u četvrtom kvartalu pad prihoda od trošarina na naftu i naftne derivate iznosio 7,8%. U apsolutnom iznosu, na godišnjem razini naplata je iznosila 469,5 mil KM, što je za 15,8 mil KM više od projekcije iz listopada.

Naplata putarine u 2020. godini iznosila je 583,7 mil KM, što je za 16,5 mil KM više od projekcija iz listopada. Kao i u slučaju trošarina na derivate nafte, prebačaj je rezultirao iz poboljšanja trendova naplate u zadnjem kvartalu 2020. godine. U prvom kvartalu je ostvaren rast prihoda od putarine od 3,5%, a u drugom i trećem pad od 16,1% i 17,8%. Oporavak naplate putarina u novembru rezultirao je manjim padom naplate putarine u četvrtom kvartalu od 7,7%.

Prihodi od carina naplaćeni su u iznosu od 262,2 mil KM u 2020. godini, što je za 3,3 mil KM više od listopadskih projekcija. Prebačaj je, i u ovoj kategoriji prihoda, rezultat skromnog oporavka uvoza i prihoda od carina u četvrtom kvartalu.

Razlike projekcija za 2021-2023 u odnosu na projekcije iz listopada 2020

U skladu sa tekućim trendovima naplate prihoda i revizijom projekcija makroekonomskih pokazatelja (DEP), OMA kontinuirano revidira svoje projekcije prihoda od neizravnih poreza. U odnosu na projekcije iz listopada 2020., rađenih na osnovu tada projektiranog iznosa naplate za 2020. godinu i projektiranog nominalnog rasta BDP-a od 3,6% i njegovih komponenti (DEP, septembar 2020), projektirani iznos naplate neizravnih poreza za 2021. godinu je sada revidiran za 61,3 mil KM. Revizija projekcija ne potiče od revizije projekcija makroekonomskih pokazatelja (projekcije rasta BDP-a su čak blago snižene u odnosu na projekcije iz rujna 2021, Grafikon 24), nego od prebačaja prihoda u 2020. godini, koja predstavlja osnovicu za projekcije za naredne godine. Revidirani iznos je ukupan rezultat korekcija naviše na prihodima od PDV-a, trošarina na derivate nafte i putarine, te korekcije naniže na projekcijama trošarina na duhan. Revizije na projekcijama prihoda od carina i ostalih kategorija trošarina nisu imale značajan utjecaj na ukupnu korekciju projekcije prihoda od neizravnih poreza za 2021.

Projekcije za 2022. i 2023. godinu su također revidirane naviše za 54,2 mil i 46,1 mil KM respektivno, također zbog revidiranja u osnovicama.

4. Rizici

Imajući u vidu ogromne nepoznanice u trenutku izrade projekcija o jačini i trajanju šoka uzrokovanog pandemijom virusa korona, te korištene pretpostavke (DEP, makroekonomske projekcije), **ističemo da postoje značajni rizici za ostvarenje projekcija prihoda od neizravnih poreza, pri čemu preovladavaju rizici lošijeg ishoda.** S obzirom na osnovne postavke projekcija neizravnih poreza i ukupne ekonomske uvjete u BiH i u svijetu, ostvarenje projektirane razine prihoda od neizravnih poreza u razdoblju 2021-2024 je podložno sljedećim rizicima: (1) svim rizicima za ostvarenje projektiranih makroekonomskih pokazatelja (DEP) i (2) rizicima koji se odnose na samu naplatu prihoda od neizravnih poreza i borbu protiv sive ekonomije.

Projekcije prihoda od neizravnih poreza su usko vezane za projekcije makroekonomskih pokazatelja DEP-a. Svi rizici koje DEP pominje u svojim projekcijama po automatizmu predstavljaju i rizike za projekcije prihoda od neizravnih poreza, pošto svako odstupanje realizacije DEP-ovih parametara od njihovih projektiranih vrijednosti neizbježno dovodi i do odstupanja realizovanih od projektiranih prihoda od neizravnih poreza. U DEP-u navode³² da se

³² DEP, ožujak 2021.

rizici za njihove projekcije mogu klasificirati u dvije grupe, i to na vanjske i unutarnje, pri čemu su vanjski rizici dosta izvjesniji i utjecajnije na kretanje ekonomskog rasta u BiH. Epidemija virusa korona je primarni rizik za realizaciju DEP-ovih projekcija. U vanjske rizike ubrajaju eventualno produžavanje krize izazvane koronavirusom i dodatno slabljenje gospodarske aktivnosti u zemljama EU koje bi se onda izravno odrazilo na ekonomski rast BiH. Kao unutarnje rizike za ostvarenje svojih projekcija u DEP-u navode složen sustav donošenja odluka u BiH i spor tempo sprovođenja strukturalnih reformi u zemlji. Također navode da bi eventualna kašnjenja u implementaciji interventnih mjera usljed pandemije virusa korona, parcijalno sprovođenje programom predviđenih strukturalnih reformi, kao i migracije mladog i obrazovanog stanovništva moglo ugroziti njihove projekcije makroekonomskih indikatora.

U rizike koji mogu ugroziti izvršenje projekcija naplate prihoda od neizravnih poreza u sferi politike i administriranja neizravnim porezima možemo ubrojati sljedeće:

- Slabljenje borbe protiv crnog tržišta duhanskih prerađevina nakon okončanja harmonizacije poreznog opterećenja cigareta u BiH sa standardima EU;
- Slabljenje borbe protiv PDV prijevара, pogotovo u sferi povrata, koji, u situaciji pada zaposlenosti i nelikvidnosti obveznika postaju atraktivni za prijevare;
- Izmjene politike neizravnog oporezivanja koje bi mogle dovesti do značajnog pada prihoda, kao što su diferencirane stope PDV-a i trošarina;
- Promjena režima naplate trošarina na uvozne duhanske prerađevine čiji su efekti posebno prikazani ispod u Poglavlju II- Programski scenario projekcija.

II PROGRAMSKI SCENARIO PROJEKCIJA NEIZRAVNIH POREZA

Programski scenario projekcija neizravnih poreza podrazumijeva primjenu izmjena Zakona o trošarinama u području duhanskih prerađevina, koje su usvojene od strane Upravnog odbora UNO³³.

Da bi se izmjene Zakona primjenjivale nužno je da ih usvoji Vijeće ministara, a potom i Parlamentarna skupština BiH, a nakon toga, u skladu sa odredbama Zakona Upravni odbor UNO ima rok od 60 dana da izmijeni provedbene propise. S obzirom na sve navedene nepoznanice u pogledu izvjesnosti usvajanja izmjena Zakona i njihove primjene u ovom momentu moguće je **okvirno procijeniti efekte izmjena na naplatu neizravnih poreza.**

Izmjene se odnose na rokove obračuna obveze za trošarine i rokove plaćanja trošarina. Efekti primjene novih pravila u vezi rokova plaćanja trošarina nisu značajni kada se radi o domaćim duhanskim prerađevinama zbog niskog pondera domaće trošarine u strukturi ukupno naplaćenih prihoda od trošarina. Međutim, izmjene Zakona imaju značajne negativne posljedice na dinamiku uplate trošarina na uvezene duhanske prerađevine. Primjenjujući važeće odredbe Zakona između momenta preuzimanja trošarinskih markica i plaćanja trošarina od strane uvoznika i momenta uvoza obilježenih duhanskih prerađevina protekne najmanje dva mjeseca. Pomjeranje momenta plaćanja trošarina na uvozne duhanske prerađevine na momenat plaćanja uvoznih pristojbi proizvodi „prazan“ interval u dinamici naplate trošarina na duhanske prerađevine od najmanje dva mjeseca od momenta primjene izmjena Zakona.

Prelazak sa starog na novi režim naplate će prouzročiti velike **jednokratne gubitke** prihoda od trošarina. Statička procjena gubitaka prihoda od trošarina bazira se na prosječnoj mjesečnoj uplati trošarina na uvezene duhanske prerađevine u 2020. Prema navedenoj procjeni **gubitak prihoda od trošarina na duhanske prerađevine zbog pomjeranja rokova za plaćanje za uvoznike iznosiće najmanje 110 mil KM.**

³³ Izmjene su usvojene na sjednici UO UNO održanoj 22.3.2021.

Iznos gubitaka može biti i veći ukoliko je interval između plaćanja trošarine pri preuzimanju markica i uvoza dulji od dva mjeseca, te ukoliko se povećaju količine uvezenih duhanskih prerađevina u odnosu na bazičnu 2020. Gubici se mogu samo očekivati u godini u kojoj započne primjena novih pravila, a u narednim godinama se uspostavlja nova dinamika uplate trošarina prema novim pravilima. Međutim, moguće je da se negativni efekti odraze na naplatu trošarina i u dvije fiskalne godine, ukoliko se primjena novih pravila započne koncem jedne fiskalne godine. U svakom slučaju, s obzirom na značajan udio trošarina na duhanske prerađevine u ukupnim neizravnim porezima, **primjene izmjena Zakona mogu izazvati poremećaj u financiranju proračuna svih razina vlada u BiH.**